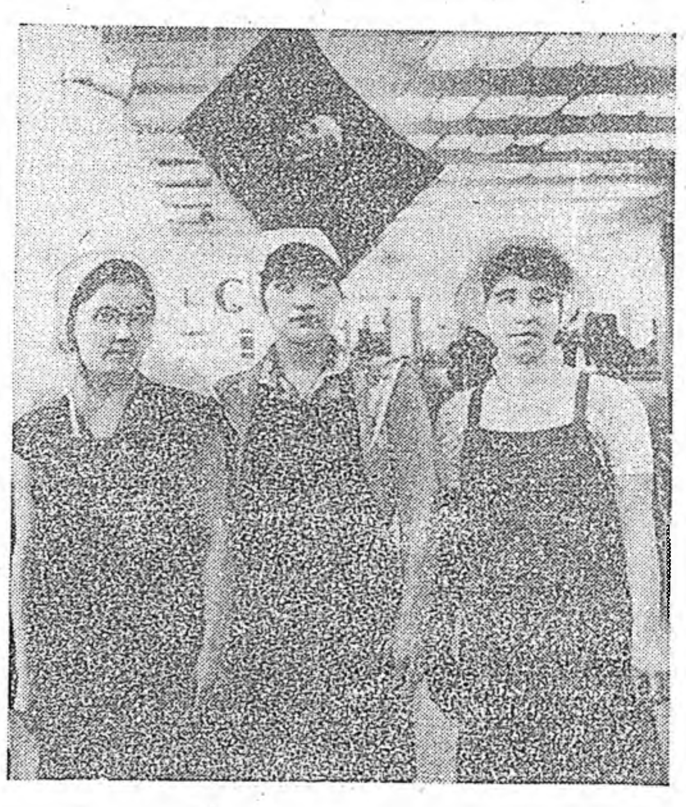
Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабрийн 21-һээ гарана | № 260 (17383) | 1986 оной ноябрийн 12, среда | Сэн 3 мүн.

Жэлэйнгээ түсэбүүдые амжалтатайгаар бэелүүлэе!

Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай нэхэлгын цех. Тус цехэй дүрбэн зуугаад хүдэлмэришэд, Октябрийн революциин 69 жэлэй ойе ажалай эрхим бэлэгүүдтэйгээр угтаба. Цехтэ байгша оной даабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэһэн түрүүшүүл үдэр бүри олошорно. Үнинэй нэхэгшэ, коммунист Зоя Алексеева коллективэйнгээ ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг юм. Мүнөө үедэ тэрэ өөрынгөө хүдэлдэг цехэй профкомой гэшүүн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа): нэхэгшэд Зоя Алексеева, Ирина Гранина, Зинаида Богидаева гэгшэд хамта нэгэ халаанай үедэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

УЯЛГАЯА ШЭНЭЛБЭ

Үбэлэй һарануудта һү ехээр үйлэдбэрилжэ, гүрэндэ тушаахаар республика дотороо үүсхэл гаргаһан Бэшүүрэй районой Бэшүүрэй совхозой, Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой һаалишадай уряае һайшааһан Хориин районой ажахынуудай һаалиин фермэнүүдэй коллективүүд горитойхон амжалта туйлана.

Һү гүрэндэ тушааха жэлэйнгээ түсэбые болзорһоо уридшалан дүүргэһэн Хасууртайн, Дээдэ-Тайлсын, Хүрбын совхозуудай һаалиин фермэнүүдэй һаалишад Агуу Октябрийн 70 жэлэй ойн тэмдэглэгдэхэ үдэр хүрэтэр хоёр жэлэй түсэб сүм дүүргэхээр шиидэнхэй. Байгша оной үбэлжэлгын хаһада эдэнэр үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1250 килограммһаа бага бэшээр һү һааха зорилго хараалаанхай ажаллана.

Абаһан уялгаяа шэнэлэгшэдэй дундаһаа Хүрбын совхозой Тээгдын фермын һаалишадай үүсхэл бултанай эдэбхи бадаруулна. Тобшолбол, эндэхи һаалишад Совет Конституциин үдэртэ—ерэхэ жэлэй октябрийн 7 болотор хоёр жэлэй түсэб сүм бэелүүлхээр уялга абанхай. Тус фермын һаалишад хэлэһэн үгэдөө лаб хүрэхэ байһанаа мүнөө элирхэйлнэ. Жэлэй эхинһээ хойшо эндэ һү үйлэдбэрилгэнь нёдондоной энэ үеынхиһөө 750 центнерээр дээшэлээ ха юм. Дурсагдагша фермын һаалишад энэ жэлэй туршада үнеэн бүриһөө 2100 килограмм һү һаажа, хараалһанаа бодото хэрэгээрээ батадхахань.

Манай корр.

ЗАГАҺАШАДАЙ ХУБИТА

Баргажанай районой «Байкалец» колхозой загаһашад түсэбтэ даабаряа амжалтатайгаар дүүргэнэ. Энэ жэлэй сагай уларил бирагүй байгаа. Хэды тиимэшье һаань, загаһанай суглараһан газарые оложо шадаһан лэ байдаг. А. К. Рыковэй толгойлдог бригадынхид 295 тонно загаһа барижа, жэлэйнгээ даабарие 450 центнерээр үлүүлбэ. А. К. Молчановай даадаг бригадын загаһашад үнгэрһэн октябрь һарада 400 гаран центнер жэжэ загаһа олзоборилжо, складта тушааһан байна.

Агууехэ Октябрийн социалис революциин ойн һайндэр болотор түсэбтэ арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбые дүүргэхэ гэһэн хүсэлөө бэелүүлжэ шадаба.

А. КОЗУЛИН.

ЗОРИЛГОНЬ ЕХЭ

Үбэлжэлгын үедэ үнеэдэйнгээ һү шэмые эрид дээшэлүүлхээр үүсхэл гаргаһан Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой, Бэшүүрэй районой Бэшүүрэй совхозой һаалишадай уряае Прибайкалиин районой «Прибайкальский» совхозой Мостовкын фермын коллектив һайшаан дэмжэбэ. Мүнөө эндэ үдэртэ үнеэн бүриһөө 7—9 килограмм һүн һаагдана. Үбэлэй һарануудта үнеэн бүхэнһөө 1200 килограммһаа бага бэшэ һү абахаар зорилго хараалһан тус ажахын һаалишад эдэ үдэрнүүдтэ малаа шэмэ, шанартай тэжээлээр хооллуулжа, һү шэмыень горитойхоноор дээшэлүүлнэ.

Т. БАДМАЕВА.

МҮРЫСӨӨНДЭ ЭРХИМЛЭБЭ

Байгша оной түсэбтэ даабаринуудые, абаһан социалис уялгануудаа сүм дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөн республикын хэлхээ холбооной предприятинуудай дунда үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

Олохон предприятинуудай коллективүүд мүрысөөнэй ашаар уялгануудаа болзорһоонь урид бэелүүлһэн тухайгаа мэдүүлжэ эхилээ. Жэшээлхэдэ, хэлхээ холбооной Захаамингай узелай хүдэлмэришэд абаһан уялгаяа бэшэнһээ урид дүүргэһэн байна. Түбэй телевидениин дамжуулгануудые барижа абаха «Москва» түхэлэй түхеэрэлгые ноябрийн 7 болотор барижа, ашаглалгада тушааха ёһотой һэн. Харин үнэн дээрээ тэдэнэр энэ онь-һон орёо түхеэрэлгые түргэнөөр хабсаргажа, сентябрийн 30-да ашаглалгада тушааһан байха юм. Тиигэжэ Захааминай районой ажалшад Түбэй—телевидениин хоёрдохи программые хараха аргатай болоо бшуу.

Түнхэнэй районой хэлхээ холбоошод абаһан уялгаяа мүн лэ болзорһоонь урид дүүргэжэ амжаба. Тэдэнэр Хэрэн тосхоной телефонно станцине үргэдхэжэ, мянган телефоной номер табиһан байха юм. Электро-хабсаргагша Т. Д. Садаев станцине үргэдхэхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадаа. Габшагай ажалай түлөө тэрэнэй нэрэ РСФСР-эй Хэлхээ холбооной министерствын Хүндэлэлэй дэбтэртэ оруулагдаа.

Хориин, Мухар-Шэбэрэй, Зэдын болон бусад районуудай хэлхээ холбоошод үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлжэ, абаһан уялгануудаа сүм дүүргэнхэй.

Е. ПОЛЯНСКАЯ,
Хэлхээ холбооной үйлэдбэриин-техническэ управлениин таһагай инженер.

НЭРЭ ЗЭРГЭНҮҮД ОЛГОГДОО

Байгша оной түсэбтэ даабарине амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсоһон Улаан-Үдын дурасхаалта бэлэгүүдэй туршалгын заводой хүдэлмэришэд арбан һарын түсэбые сүм бэелүүлээ. Эршэтэ мүрысөөнэй охин соо 35 хүдэлмэришэн, хэдэн бригада энэ жэлэй даабарине болзорһоонь урид дүүргэһэн байха юм. Жэшээлхэдэ, Людмила Петровна Чемезовагай хүтэлбэрилдэг зураашадай, Надежда Осиповагай ударидадаг комсомол-залуушуулай хэб даргашадай, Людмила Ильинична Анпилоговагай толгойлдог оёдолшодой бригадануудай коллективүүд мүнөө ерэхэ жэлэй тоосоогоор ажаллажа байна.

«Уран гартай мастер», «Эрхим һурган хүмүүжүүлэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэхын түлөө мүрысөөнэй дүнгүүд Октябрийн революциин һайндэрэй урдахана согсологдожо, эрхимлэгшэд тодорхойлогдоо. Тиигэжэ зурааша А. П. Теркец, оёдолшод Л. И. Анпилогова, Л. А. Цвиг, уран дархашуул С. Б. Цыденжапов, Г. И. Бардамов гэгшэд эрхим шанартай продукци элбэг ехээр гаргажа, «Уран гартай мастер» гэһэн нэрэ зэргэтэй болоо. Түрүү оёдолшод Л. И. Анпилогова Г. Б. Баянтуева хоёр «Эрхим һурган хүмүүжүүлэгшэ» гэһэн нэрэ солодо хүртэһэн байха юм.

Ажалай эдэ түрүүшүүл Агууехэ Октябрийн социалис революциин 70 жэлэй ой болотор арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлэй даабарине сүм дүүргэхэ гэһэн дээшэлүүлэгдэһэн уялга абажа, оролдосотойгоор ажаллажа байнхай.

Г. УСТИМОВА.

ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

СЭВ-эй ГЭШҮҮН—СОЦИАЛИС ОРОНУУДАЙ АХА ДҮҮ ПАРТИНУУДАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭДЭЙ УУЛЗАЛГА

СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай Коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй хүдэлмэриин уулзалга 1986 оной ноябрийн 10-да Москвада нээгдэбэ.

Советскэ Союзай Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев, Болгариин Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, НРБ-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Живков, Венгриин Социалис хүдэлмэришэнэй партиин Генеральна секретарь Я. Кадар, Чехословакиин Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, ЧССР-эй Президент Г. Гусак, Германиин Социалис нэгэдэмэл партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Э. Хонекер, Румыниин Коммунис партиин Генеральна секретарь, СРР-эй Президент Н. Чаушеску, Польшын Нэгэдэмэл хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ПНР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Ярузельский, Кубын Коммунис партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Кубын Республикын Гүрэнэй Соведэй болон Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ф. Кастро аха дүү оронуудай харилсаа холбоое, үгээ ойлголсолгые гүнзэгырүүлгын гол шухала асуудалнуудаар һанамжануудаа хэлэһэн байгаа.

Аха дүү партинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһээр.

(ТАСС).

СОВЕТ МИЛИЦИИН ҺАЙНДЭР

Октябряар мүндэлһэн, Коммунис партяар хүмүүжүүлэгдэһэн хүдэлмэришэн-таряашанай совет милици арадай засагай түлөөлэгшэдэй нэрэ зэргые 69 жэл соо үндэр дээрэ үргэжэ ябана. Партиин XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь оролдосотойгоор бэелүүлэн, дотоодын хэрэгүүдэй зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд ниитын гуримые, социалис хуули ёһые һэримжэтэй хёрхөөр сахина, гүрэнэй ашатуһые, совет хүнүүдэй эрхэнүүдые, сүлөөнүүдые хамгаална.

Совет милициин үдэртэ зорюулагдажа, Москвагай, Московско областиин ажалшадай түлөөлэгшэдэй, милициин хүдэлмэрилэгшэдэй баярай суглаан ноябрийн 10-да болобо.

Нүхэд Г. А. Алиев, Б. Н. Ельцин, Г. П. Разумовский, КПСС-эй ЦК-гай Захиргаанай зургаануудай таһагые даагша Н. И. Савинкин, СССР-эй хэдэн министерствэнүүд болон албан зурганануудай хүтэлбэрилэгшэд, милициин отличнигууд, эрхим түрүү дружинн игууд, ветеранууд-чекистнүүд президиумдэ һуугаа.

СССР-эй дотоодын хэрэгүүдэй министр А. В. Власов элидхэл хэбэ.

(ТАСС).

В. И. ЛЕНИНЭЙ ШЭЛЭГДЭМЭЛ ЗОХЁОЛНУУД

Арбан томһоо бүридүүлэгдэһэн В. И. Ленинэй шэлэгдэмэл зохёолнуудай долоодохи том хэблэгдэн гараба. 1917 оной мартын эхинһээ октябрь болотор бэшэгдэһэн зохёолнууд тэрээндэ оруулагдаһан байна. Энэ хадаа Агууехэ Октябрийн социалис революциин илалтые бэлдэхын түлөө большевистскэ партиин тэмсэлэй үе байгаа.

«Холоһоо эльгээгдэһэн бэшэгүүд» энэ томые нээнэ. Эдэ түүхэтэ документнүүд соогоо В. И. Ленин шэнэ түүхэтэ шатада большевистскэ партиин революционно стратеги болон тактикын гол дүримүүдые зохёогоо һэн. 1917 оной апрель һарада Росснаа бусажа ерэһэнэйнгээ һүүлээр Ленинэй бэшэһэн зохёолнууд соо эдэ бүгэдэ саашадань хүгжөөгдэһэн байгаа. Буржуазно-демократическа революциһаа социалис революцида шэлжэн орохын түлөө тэмсэлые тэдэ эрдэм ухаанда үндэһэлһэн түсэбөөр большевигүүдые зэбсэгжүүлээ һэн.

Марксистско-ленинскэ эрдэм ухаанда зохёохы ехэ хубитаяа оруулһан «Гүрэн ба революци» гэжэ ном энэ томдо шухала һуури эзэлнэ. Агууехэ Октябрийн илалтын түлөө, социализм байгуулхын түлөө тэмсэлдэ парти болон совет арад Ленинэй сэсэн мэргэн гайхамшагта суртал һургаалнуудые хүтэлбэри болгоһон юм. Мүнөөшье коммунизм тээшэ дабшаха замдаа тэрэнние хүтэлбэри болгоно.

КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институт энэ номые бэлдэжэ, Политическэ литературын хэблэл барлажа гаргаһан байна. (ТАСС).

Жэлэй дүүрэтэр үнеэн бүриһөө 2000 килограммһаа бага бэшэ һү һаахын түлөө тэмсэл — мүнөөдэрэй гол зорилго!

ҺҮ ҺААМАА ДООШОЛУУЛХА ЭРХЭГҮЙБДИ

Энэ жэлэй малай үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэхэ, 1986—1987 онуудай үбэлэй үедэ мал ажалай продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилхэ талаар Бэшүүрэй районой Бэшүүрэй совхозой болон Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой колхозчигуудай, хүдэлмэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй республика дотороо гаргаһан үүсхэлыень манай районой малшад, мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд һайшаан дэмжээд, энэ хугасаа соо хүдөө ажахын продукци ехээр үйлэдбэрилхэ талаар дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абажа байна. Илангаяа һү үйлэдбэрилгэдэ онсо анхарал хандуулнабди. Энэ талаар жэлэй дүүрэтэр колхоз, совхоз бүхэндэ нэмэлтэ даабари үгтэбэ. Районой һаалишад байгша ондо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 2000 килограмм һү һаахын түлөө тэмсэлдэ оронхой.

Энэ жэлдэ ажахынуудай малшад сагаан эдеэ үйлэдбэрилхэ талаар зарим тэды амжалтануудые туйлаба. Үнгэрһэн арбан һарын дүнгөөр һү абалга нёдондокойхидо орходоо 28 процентээр дээшэлүүлэгдээ. Энэ хугасаа соо үнеэн бүриһөө 1700 килограмм һүн һаагдаа. Энэнь үнгэрһэн жэлэйхитэй сасуулан харахада, 356 килограммаар ехэ болоно. Иигэжэ бидэ һү гүрэндэ тушааха жэлэйнгээ даабарие Агуу Октябрийн 69 жэлэй ойн һайндэртэ дүүргээбди. Район байгша ондо 123 мянган центнер һү тоһоной заводто худалдаха һаа, ноябрийн 7-ной үдэр 123,8 мянган центнер һү тушаагаа.

Энэ амжалта бидэнэртэ миин хүрэжэ ерээ бэшэ ааб даа. Колхоз, совхозуудай бүхы малшадай хурдадхалгын замаар үсэд шангаар хүдэлжэ гараһанай үрэ дүн болоно.

Мүнөө район дотор үнеэн бүриһөө 2000 килограмм һү һааха арга боломжо бии. Энэ хараа зорилгоёо бодото дээрэнь бэелүүлхын тула һүнэй фермэ, комплекс бүхэн сагаан эдеэ үйлэдбэрилгээ доошолуулха ёһогүй. Ажахынуудта үнеэдэй һү шэмыень нэмээхэ эрхэ нүхэсэлнүүд бии гээшэ. Байгша ондо хаа хаанагүй үбһэ тэжээл ехээр нөөсэлэгдэнхэй, тэрэнэй шанарыньшье һайн. Гансал тэжээлээ заатагүй буйлуулжа, һаамхай үнеэдтэ эдюулхэ хэрэг шухалада тоологдоно. Энэ талаар бүхы бии байгаа цехүүдээ, кухнинуудаа таһалгаряагүйгөөр хүдэлгэхэ хэрэгтэй болоно.

Гэхэтэй хамта үнгэрһэн һарын дүн манай һанаае ехээр зобооно. Октябрь һара соо һүнэй олохон фермэнүүд һү һаамаа доошолуулһан байха юм. «Заганский» колхозой хоёр фермын, «Эрдэм» совхозой һүнэй комплексын, «Забайкалец» совхозой хамтын подрядай гуримаар хүдэлдэг. Һүгөөтын фермын коллективүүдэй амжалтаяа улам арьбадхажа ябахадань, «Путь Ленина» колхозой, «Авангард», Суулгын совхозуудай һүнэй фермэнүүд һүүлэй декада соо үнеэн бүриһөө оройдоол 4,2—5,6 килограмм һү абаа. Энэнь районой дүнгүүдһээ нилээд доошоо болоно.

Һүүлэй декада соо район һү һаалгаяа аяар 231 центнерээр доошолуулһан байха юм. Иимэ байдал юун дээрэһээ болооб гэхэдэ, һаамхай үнеэдые эдеэлүүлхэ хэрэг үшөөл һанаһандаа хүрэнэгүй. Ажахынуудай зооветеринарна мэргэжэлтэд энэ дутагдалаа усадхаха талаар дары хэмжээнүүдые абнагүй.

Колхоз, совхозуудай мэргэжэлтэдэй хабаадалгатайгаар һаяхан РАПО-до районой зүблөөн боложо үнгэрөө. Эндэ олохон ахамад зоотехнигүүд, ветеринарна врачнууд тоосоһон байна. Зарим ажахынуудай мэргэжэлтэдтэ шанга һануулга хэгдээ.

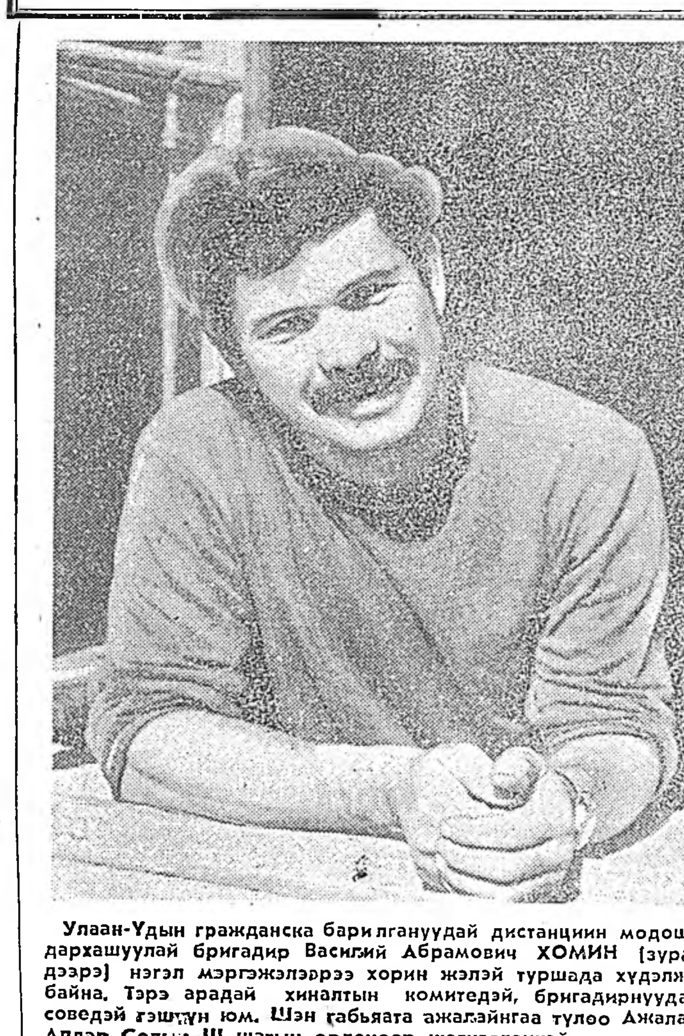
Колхоз, совхоз бүхэндэ жэлэй дүүрэтэр үнеэн бүриһөө һү һааха нэмэлтэ даабаринууд үгтэһэн байна. Жэшээлхэдэ, район дотор ноябрь һара соо үнеэн бүриһөө 140 килограмм һүн абтаха ёһотой. Харин ажахынууд өөһэдынгөө фермэнүүдтэ энэ даабаринуудые хубаарилжа үгэхөөр уялгалагдаа. Һаагишад энэ нэмэлтэ даабарие дүүргэхын түлөө тэмсэхэ ушартай.

Гүрэндэ мяха худалдаха жэлэйнгээ түсэбые дүүргэхэ ёһотойбди. Ноябрь, декабрь һарануудта түсэбэй дүүргэлтэдэ тушаагдаха малаа тэжээлэй һайн рациондо табяад, шахажа, таргалуулжа байнабди.

Мүнөө колхоз, совхозуудай һүнэй фермэнүүд, һубай малай, шахан таргалуулгын гүүртэнүүд, хонидой отаранууд дээрэ Бэшүүрэй совхозой, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой гаргаһан үүсхэлнүүд зүбшэн хэлсэгдэнэ, малшадай дунда хубиин социалис уялганууд абтана, социалис мүрысөөнэй гурим баталагдана.

Юрэдөө, маанадай шухала хаһамнай түлэг дундаа оронхой гээшэ. Тэрэнние эмхитэйгээр үнгэргэхэ хэрэг малшадай, мэргэжэлтэдэй дайшалхы зорилго мүн.

М. ЗАРИПОВ,
Мухар-Шэбэрэй районой агропромышленна нэгэдэлэй ахамад зоотехник.

Улаан-Үдын гражданска барилгануудай дистанциин модошо дархашуулай бригадир Василий Абрамович ХОМИН (зураг дээрэ) нэгэл мэргэжэлээрээ хорин жэлэй туршада хүдэлжэ байна. Тэрэ арадай хиналтын комитедэй, бригадирнуудай соведэй гэшүүн юм. Шэн габьяата ажалайнгаа түлөө Ажалай Алдар Солын III шатын орденоор шагнагданхай.

В. ПЛУТТЫН фото.

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИ— ҮБЭЛЖЭЛГЫН ҮЕДЭ

Семинар-зүблөөнһөө хэгдэһэн тэмдэглэлнүүд

Партиин райкомуудай секретарьнарай, пропаганда болон агитацин таһагуудые даагшанарай болон районно газетэнүүдэй редакторнуудай семинар-зүблөөн тухай уншагшадтаа мэдээсээ һэмди.

Тэрэнэй үедэ КПСС-эй Ивалгын райкомдо үнгэрэгдэһэн «түхэрөөн столой» дэргэдэ республикын министерствэнүүдэй, албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатайгаар «Хүбилган шэнэдхэлгын эрхэ байдалда нигтын малай үбэлжэлгые үзэл сурталай талаар хангаха зорилготойгоор партиин горкомуудай, райкомуудай ябуулдаг хүдэлмэри тухай» асуудалаар хөөрэлдөөн болоо.

ШЭНЭ РАЙОНОЙ ШЭНЖЭНҮҮД

«Түхэрөөн столой» дэргэдэхи хабаадагшад, КПСС-эй обкомой секретарь К. К. Шомоев партиин обкомой бюрогой заседани дээрэ хүдөө ажахын продуктнүүдые гүрэндэ худалдаха III квартальнай дүнгөөр Ивалгын район дээрэ нэгэдэхи һуури олгогдоо гэжэ мэдээсэбэ, шэнээр байгуулагдаһан түс районой эмхидхэлэй, байгууламжын шатада байһаар шалтаг болгожо, заахашье һаатагүй гэжэ онсо тэмдэглэбэ, уулзалгын эздые ашаглахаарнь амаршалба. Үнэхөөрөөшье, ивалгынхид түрүүшынгээ, 1985—1986 онуудай малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэжэ, Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ илаһанай түлөө КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотагаар хүртөө һэн. Энэл шатын Хүндэлэлэй грамотагар үбэлжэлгын үедэ мал ажалай продуктнүүдые үйлэдбэрилжэ, худалдалгын үндэр үрэ дүнгүүдые туйлаһан тус районой «Пригородный» совхоз шагнагдаа юм.

Үдэ удаагаар олгогдоһон эдэ шагналнууд шэнэ районой түрүүшынхиэ жэлһээ абаһан эршэ тухай гэршэлнэ бшуу. Бүхы юумэн эндэ хүү һайн гэжэ хэлэхээ һанамаргүйди. Түрүүшынхи үедэ алдуу эндүүнүүд хээхэдээшье үшардаг.

Гэбэшье семинар-зүблөөной үедэ районой ажахынууд болон гэжэ дээгүүр уулзалгый шэнжэлжэ үзөөдэ, шэнэ юумэ үзөөгэн, хүбилган шэнжэлхэйн һүйдэ шэнжэ тодоржо мэдэрэгдэхэ, айлшадта хадуугдаа.

Зүблөөндэ хабаадагшадай нэгэ бүлэг совхоз-техникумэй мэдэлдэ ороһон Досдо-Ивалгын һүнэй комплексдо болон Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын зүүтан-хониин, Ленинскэ комсомолой шагнал лауреат Цыренжоржи Шиндакоовой отарада ошоо. Манай айлшадые бүлэг «Пригородный» совхозой Сотниковой болон Ивалгын һүнэй комплексто хүрөө.

Сотниковой комплекс 400 үхэр харуулагдадаг. Нэн түрүү ганцаарһаа хэсэ оролдоно. Хоёр хүн худэлнэ. Тэдэнэй нэгэниинь оператор П. Н. Ткачев бидэнтэй угтаба.

— Үдэрэй 5 тонно гэжэ-тэй эндэ бэлдэгдэнэ,—гэжэ тэрэ хөөрэнэ.—Һолоомо, хартаабха хэршээд, талханай эүйлнүүдээ холижо, ургалаар бүтээлнэбди, микро-бодосуудые нэмээнэбди.

—Һаалишадай эүргөө хүдэлмэридэтнай гомдолнууд ородог гү?

— Үгы даа, үнэндэй хобтонууд сооһоо юушье үлээнгүй долёожорходог.

— Салин хүлһээ яагаад хүбаарилнебта?

— Бригадын соведэй табиһан коэффициентын эзрэгээр абанабди.

— Үнгэрэгшэ һарада хэды болоо һэм?

— 300-гаад түхэриг.

Тус фермын түрүү һаалишад А. И. Рассадина—2607, А. К. Нетесова—2572, Л. В. Чеснокова—2571 килограмм һү 9 һарын туршада һаагаа. Мүн бүри сентябрийн һүүлшын үдэрнүүдтэ бүхы комплексоороо һү һааха жэлэйнгээ түсэбые дүүргээ юм. Мүнөө комплексын начальник М. К. Шелопугина ажахынгаа нүгөөдэ—Ошурковай фермые даагша А. И. Бурцеватай хамта хүнгэлэлтэтэй путевкоор Чехословаки аяншалхаяа ошонхой.

Комплексын дэргэдэ эрэшүүлэй, эхэнэрнүүдэй таһалга, халуун уһатай душ, зоолаборатори, кухни, столово, медпункт гэхэ мэтэ хамһабариин таһалганууд олон. Булта хүдэлнэ. Досооноо сэбэр, гуримтай.

Улаан булан сооно «Пригородный» совхозой үнгэрэгшэ үбэлжэлгын дүнгөөр абаһан КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй грамота табяатай. Энэ амжалтада комплексын һаалишад нилээд ехэ хубитаяа оруулаа ха юм.

Совхозой партбюрогой секретарь М. К. Шомоев үбэлжэлгын үедэ малшадай дунда ябуулдаг нииттэ-политическэ хүдэлмэри тухай тобшо зэды-гээр хөөрөө:

— Эдэ бүхы хэмжээ ябуулганууд нэн түрүүн һаалишадай хүдэлмэриин болон амаралтын эрхэ байдалые эхитэй байха ёһотой. Тиимэһээ ажахынуудай, хамһабариин эдэ табигдахуун соо асуудалнууд заатагүй хангагдаха ёһотой.

Урдань малшадые комплексдо хангалаг байгаа һаа, хоёр жэлэй саана хангалган албанууда тусхай үдэрнүүд тогтоогдоо һэн. Юундэб гэхэдэ, булгандаа нэгэ доро оролдожо, малшад тэдэнэй хооронд хүсэд хангуулангүй байгаа.

Һаалишадай зоовот-һуралсал ябуулха хүтэлбэри хэмжэ гэжэ хэлэхэдэ, хэрэгтэй ерэһэн байгаа... Ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд бэлэдхэлэй хүдэлмэри болон гүйлтэ алхамаар байдаг. Харин үнэндөө хоёр хэлбэри бии болоо. Тиимэһээ ниитэ гуримда оролдоһоор, саашадаа хэмжээ ябуулгын... совхозой секретарь найдуулба.

40 хүнэй үүдэлдэг тус коллективтэ 2 коммунист, 6 комсомол 4 гэшүүнһөө бүрдэнэ. Партийно-комсомолой бүлэг эмхидхэгдэнхэй. Энэнь үсэөн гэхэ. Бүлэгэй хүтэлбэрилэгшэ, зоотехник Т. Банзаракцаева 6 жэлэй саана партида ороһон аад, тэрэ гэхээр коммунистнууд эндэ шэнээр абтаагүй. Айлшадай энэ талаар шүүмжэлхэй жагсаалта хэлээниинь ойлгосотой.

Айлшадай хабаадагшадтайгаар Ивалгын соо, Ивалгын шэнжэлэлгэ хэрэглэжэ болоо.

— Томско областёор ябахадаа, малшадай үдэрнүүд хэлэн байхадаа удэр бүри үнгэргэгдэнэ гэжэ дуулааб. Энэ ажалда тэдэнэй арбан хоногой хэлбэри, харин нэгэ һарада манай малшадай дахин ажалай ...Арбан хоногто нэгэ дахин үнгэргэгдэдэг малшадай үдэрнүүд хэрэгтэй гү?—гэжэ, партиин обкомой пропаганда болон агитацин таһагай даагша Б. М. Горлов һураба.

—Хэрэгтэй ааб даа, хэрэгтэй,—гэжэ харюусаба.

Юундэб гэхэдэ, һаалишадай һониркожо гү, али асуудал табимаар үйлэнүүд ехээр олдохо бшуу. Тиимэ байһаншье тэдэнэй уулзалга хэрэгтэй.

Жэшээнь, Ивалгын районой бии болоһон сагһаа хойшо мэдээжэ хүлэн бэрхэ ябадалнууд гараагүй. Харин Сотниководо ажахынуудай гэродой магазинуудта кредит хэдэ хэрэгтэй. Кредит хэхээ Ивалга болон эндэ тусхай магазин соо абаха юумэн хомор. Иланга-яа олон хүүгэдтэй бүлэнэртэ... Ивалга ... хэрэгтэй...

— Үнэхөөрөөшье, гуримаараа хадаа, таанад Ивалга ошожо, манай бүрхоопсоюзай магазинууд соо олон юумэ хэрэгтэй. Харин городто хэхэнь танда зохид байгаа гэбэл, энэ асуудалые Худалдаа наймаанай министерствэдэ хандуулха хэрэгтэй—гэжэ Бүркоопсоюзай правлениин түрүүлэгшын орлогшо Л. А. Бляхер харюусаа.

Комплекс дээрэ хилээмэ, лапша, саахар гэхэ мэтэ үдэр бүриин продуктнуудые абадаг болоо һаамнай һайн байгаа гэжэ һаалишад хүсэлэнгөө мэдүүлбэ.

Нүхэр Бляхер энээндэнь иигэжэ харюусаба:

— 30-һаа дээшэ хүнэй ажалладаг газарта наймаалагшагүйгөөр хүдэлдэг киоск нээхэ гурим бии. Эндэ юун хэрэгтэйб гэхэдэ, өөһэд сооһоо материальна талаар харюусаха хүниие һунгаха хэрэгтэй. Үгышье һаа, хүдөөгэй магазинһаа хэлсэһэн сагтаа наймаалагша ерэжэ, захилнуудые абаад, малшадта асаржа байгаа һаань болохо. Хүдэлхэ гуримыень, сагыень нютагай Совет тодорхойлхо ёһотой.

Медицинын талааршье адлирхуу асуудал гараа. Тэрээндэнь элүүрые хамгаалгын министр Л. Д. Мадыева харюу үгөө:

— Мүнөө городой поликлиникэнүүдтэ үзүүлхэ, аргаламжа абаха эрхэтэйт. Харин больнична хуудаһануудые нютагайтнай фельдшер болон Ивалгын районно больница үгэхэ ёһотой.

Саашань министр һүнэй фермэнүүдтэ нээгдэһэн профилакторинуудые физиотерапевтическэ түхеэрэлгэнүүдээр министерствынгээ зүгһөө хангаха аргатай байһан тухай дуулгаба.

Сотниководо хүүгэдэй гурбан саадай байбашье, һаалишадай арбаад үхибүүд гэртээ үлэхэ баатай болоно. Энэ асуудалые совхозой дирекци, партбюро шиидхэхэ ёһотой гэжэ В. М. Горлов заагаа.

Адлирхуу уулзалга һуралсалай «Байгал» ажахын һүнэй комплексдо болоо. Тэрэнэй барилгада һомологдоһон 1700 мянган түхэригэй 54 мянганиинь Малшанай байшангые барилгада һомологдоо.

Байрануудайнь бүри урда жэлнүүдтэ ашаглагдабашье, Малшанай байшан имаггал байгша үбэлжэлгэдэ бэлэн болохоёо байна.

Үүдэһөө гараад айлшадые угтаһан «Байгал» ажахын директор В. У. Дарханов байшан тээшэ заагаад.

— Социальна асуудалнуудта түрүүшын ээлжээнэй анхарал хандуулха гэһэн заншалай эхи табигдажа байна гээшэл даа. Хүн тухай һанаагаа зобоходо, үнеэдһээмнай һүншье ехээр һаагдахал,—гэжэ бата этигэнгеэр хэлэнэ.—Республика соо ондоо иимэ байшан үгы ёһотой,—гээд нэмэнэ. Үнэхөөрөөшье, эндэнь профилактори, сауна, парикмахерска, столово гэхэ мэтэ таһалганууд бэлэн болоно байнхай.

АЖАЛША ХҮНДЭ— АНХАРАЛТАЙГААР

Үдэһөө хойшо семинарта хабаадагшад үбэлжэлгын үедэ ябуулагдаха үзэл сурталай хүдэлмэриин асуудалнуудаар партиин Ивалгын райкомдо «түхэрөөн столой» дэргэдэ һанамжануудаа хэлсэбэ.

КПСС-эй обкомой пропаганда болон агитацин таһагые даагшын орлогшо В. Л. КУРГУЗОВАЙ мэдээсэлһээ:

— Үбэлжэлгын үедэ ябуулагдаха үзэл сурталай хүдэлмэриин гол зорилгонь гэхэдэ, малшадай үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллаха эрхэ байдалые хангалга болоно. Ажалые эмхидхэлгэ, малшадые ажаһуудалай, медицинын талаар хангалга гэхэ мэтэ асуудалнуудые сагүргэлжын хинамалта доро байлгаха хэрэгтэй. Урдань улаан булан соо уряа лозунг үлгэбэл, үзэл сурталай хүдэлмэри дүүргэһэн дээрэ тоолодог һаа, мүнөө эдэбхитэд тэрээндэ һураггүй ехэ харюусалгатайгаар хандажа, малшадай үхибүүд хүүгэдэй саадта ябана гү, автолавканууд фермэ отарануудта хүрэнэ гү, хүрэхэдөө, юу асарнаб, ямар ушарһаа хангалтын график хазагайруулагданаб гэхэ мэтэшэлэн һонирхохо, элирүүлхэ уялгатай.

Үбэлжэлгэ эхинһээ эсэс хүрэтэр нэгэн адляар үнгэрдэггүй. Эхин үе, түл абалгада бэлэдхэл, түгэсхэхы хаһа гэжэ байгаад, хоорондоо илгардаг. Харин үзэл сурталай хүдэлмэриин түсэбүүд соо энээниие хараада хүсэд абадаггүй.

Агитаторнуудай хүдэлмэриие шэнээр хаража үзэхэ хэрэгтэй. Заал һаа, олон зониие суглуулха гэжэ оролдоһоной үлүү. Агитатор гээшэ хүн бүхэнтэй аминдань хөөрэлдэжэ шадаха ёһотой. Тэрэ өөрөө коммунист, һурган хүмүүжүүлэгшэ байха зэргэтэй.

Медицинын хүдэлмэрилэгшэд малшадые хангаха талаар горитой оролдолго гаргадаг. Тэдэнэй байра байдалыешье һайжаруулха талаар ажаглалтануудые хэдэг. Тиихэдэнь зарим хүтэлбэрилэгшэд тэдэнэй ниинень хэрэгсээдэггүй.

Фермэ, отара бүхэндэ автолавкада хэдэг захилнуудай журнал байдаг. Теэд тэндэнь жолоошоной фамили, ерэһэн саг тухай тэмдэглэлһээ бэшэ ондоо юумэн тухай бэшэгдэдэггүй. Урдахи захил дүүргэгдэлэ гү, мүнөө ямар захилнууд хэгдэлэб гэжэ тэрээн сооһоо огто ойлгохогүйш.

Арадай хинагшадай, депутадуудай бүлэг, постнуудай, агитатор, политинформаторнуудай нэрэнүүд стенднүүд дээрэ гоёор бэшэгдэнхэй фермэ бүхэндэ байдаг. Харин тэдэнэй олонхинь ямаршье хүдэлмэри үнэндөө хэдэггүй. Иимэ байдалые хубилгаха тушаа бодомжолжо үзэхөөр.

Нэгэ нэгээ дабтаһан олон шатанууд бии болонхой. Жэшээнь, «Знание» бүлгэмэй эхин эмхинүүдэй хажуугаар лекционно пропагандын эмхидхэлшэдые баадхалгаар бии болгообди. Харин уялгануудаа яагаад хубааха тухай хэниинешье ёһоор мэдэдэггүй. Мүн архидалгагүй байдалай түлөө тэмсэдэг бүлгэмэй эмхинүүдэй дэлгэрхэтэй хамта урдань байһан архидалга һэргылдэг советүүд бии байһаар.

К. К. Шомоев, КПСС-эй обкомой секретарь: Хүдэлдэггүй, аша үрэ багатай бүхы шатануудые усадхаха, бүхы юумэндэ шэнээр хандаха, шэнэ шиидхэбэри абаха хэрэгтэй. Жэшээнь, политическэ һуралсалай байгууламжань дан орёо болонхой, тиимэһээ энээниие нарижуулан һайжаруулха талаар дурадхалнуудаа партийна комитедүүд болон организацинууд оруулха ёһотой.

В. Л. Кургузов: Полит-һуралсалые хоёр шатаар хубааха дурадхалые һүүлэй үедэ дэбжүүлээ. Нэгэдэхи шатань—политическэ һуралсал. Тэндэ дээдэ болон тусхай дунда эрдэмтэй коммунистнууд, партийна бэшэ зон, комсомолшууд һураха. Хоёрдохи шата болохо экономическа һуралсалда юрэнхы дунда эрдэмтэй хүнүүд мэдэсээ дээшэлүүлхэ.

М. А. Лукьянов, партиин Кабанскын райкомой секретарь: Болбосоролоороо хүгжэнги зарим зониие бэеэ даагаадшье һураха гуримда оруулаа һаа, болохо гэжэ һанагдана.

Л. А. Кейзерова, партиин Железнодорожно районой секретарь: Политинформаторнуудай хүдэлмэриие шэнэ байдалда таарамаар яагаад ябуулхаб?

В. Л. Кургузов: Нютагайнгаа байдал тушаа мэдээсэхэ ябадалые хүгжөөхэ хэрэгтэй. Жэшээнь, Баунтда ажаһуудаг зон дэлхэй дээрэ болодог үйлэ хэрэгүүд тухай хэнһээшье үлүүгээр мэдэдэг. Харин Багдарин соогоо юунэй болоһые, урданайхидаал адли «хэнэйшьеб хэлэһээр» дуулаһан байдаг.

Л. Д. Мадыева, республикын элүүрые хамгаалгын министр: Үнгэрэгшэ табан жэлэй туршада врачнуудай тоо олошорбошье, элүүрые хамгаалгын эмхи зургаануудай штадууд нэмэнэгүй. Юрэдөө, материальна эрхэ байдалые һайжаруулангүйгөөр ажалшадта бүри дүтэ болохонь хэсүү. Саашадаа энэ асуудалые заабол шиидхэхэ шухала.

Медицинскэ хангалгые бүхы дээрэнь харахада, барагшьо шэнги аад, зарим районуудые, хүн зоной түс түс бүлэгүүдые абахада, хангалтагүй. Илангаяа малшадта анхарал хандуулха хэрэгтэй. Тэдээн соомчай уушханай хаһяадаар үбшэлхэ ушарнууд олон, үхибүүд гээгдэнэ. Эбгүй байдалтай бүлэнүүдые хараадаа байлгаха хэрэгтэй.

С. С. Сахаев, КПСС-эй Яруунын райкомой секретарь: Фермэнүүдтэхи профилакторинуудай кадрнуудые яагаад бэлдэдэг бэ?

Л. Д. Мадыева: Физиотерапевтическэ сестрануудай курсанууд жэл бүри республиканскэ больницада эмхидхэгдэдэг. Гансал хамтын байраар курсада ерэгшэдые хангахань бэрхэтэй.

ТОБШОЛОЛ:

— Үнгэрһэн энэ семинарай үедэ болоһон хөөрэлдөөнһөө үбэлжэлгын үедэ ябуулагдаха үзэл сурталай хүдэлмэридэ, малшадые хангалгын хэрэгтэ партийна комитедүүдэй, албан зургаануудай ямараар хандадагынь зарим тэды элирээ гэжэ һанагдана. Энэ хөөрэлдөөндэ хабаадалсаһан республикын элүүрые хамгаалгын министр Л. Д. Мадыева, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын министр В. Г. Колесников, соёлой министр Д. Т. Цыремпилов, Буркоопсоюзай правлениин түрүүлэгшын орлогшо Л. А. Бляхер тэдэнэй харьяата эмхи зургаануудай үбэлжэлгын үедэ яажа хүдэлхэ тухай тодорхойгоор хөөрэжэ шадаагүй. Тэдэнэр олонхидоо материальна эрхэ байдал мэтын юрэнхы асуудалнууд тушаа тогтоо гү, али үгы һаа, эндэхи хөөрэлдөөнэй темэдэ огто хабаагүй ондоо зүйлнүүдтэ хандажа, зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалай талаар тодо һонор шэглэлгүйгөө гэршэлээ.

Үбэлжэлгын шиидхэхы үе эхилэнхэй. Гараа бэряад һүүхэ саг һалаа. Тиимэһээ хүдөөгэй бүхы партийна комитедүүдэй хүдэлмэрилэгшэд, эдэбхитэд энэ үедэ баримталха өөрынгөө шэглэл оложо, мал ажалай продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилхын түлөө тэмсэжэ байгаа малшадые үзэл сурталай, социально-ажаһуудалай талаар хангаха хэмжээ ябуулгануудые бодотоор эмхидхэхэ уялгатай.

Н. БАДМАРИНЧИНОВ,
манай корр.

Ерэхэ жэлэй ургасын түлөө

Хуряалгын дүн юу харуулааб?

Малшан, таряашан угтай Дамдин Ринчиновичэй ажабайдалда, ажал хэрэгүүдтэнь элдэб ушарнууд тохёолдоһон байха. Тэрэнэй Хамниин совхозой ахамад агрономоор хүдэлжэ байхада нератай халуун зуншье, хагсуу хүйтэн намаршье үсөөн бэшэ үзэгдөө. Түрэл ажахынгаа таряаланда үни удаан ажаллахадаа, тэрэ үндэр баян ургасашье абаһан, ган гасуур болоходо, амбаар хооһон шахуу һууха, үрэһэ хүрэнгэ бэдэрхэшье ушар тохёолдоо.

«Хэзээдэшье, ямаршье сагта агроном хүнэй һанаан нэгэл дунда үлэдэг юм»—гэжэ нүхэр Цыренжапов нэгэтэ хэлээ бэлэй. Юундэб гэхэдэ, газар таряаланһаа үшөөл бага ургаса хуряагдана, поли болон тоог дээгүүр ороохо таряан ехээр гээгдэнэ ха юм.

Одоол энэ жэлдэ намарай ургаса хуряалтын дүнгөөр тэрэ яһала урматай үлөө. Өөрын онсо сагай уларилтай Захааминай районой газар дайдада хабар эртэ дулаан болоо һэн. Совхозой механизаторнууд газараа хэзээ хэзээнэйхинһээ һайнаар, түргэнөөр элдүүрилжэ, апрелиин 27-до эртын ороохото тарилга эхилһэн юм. Богони болзорто эдеэшэдэг шэниисын «комета», ешмээнэй «таммй», обёосой «удыч-жулты» сортнуудай үрэһэн таригдаа. Ажал хэрэгүүдээ хамтын подрядай гуримаар эмхидхэжэ, зональна ёһоор газар элдүүрилхэ онол арга нэбтэрүүлээ, тракторно-таряан ажалайнь гурбан бригада эртын тарилгын хүдэлмэриие найман үдэр соо түгэсхэһэн байна.

Хура боргоотой дааргай дулаан намарай сагта ороохо таряан элбэг баянаар ургажа, уридшалан халюуран шарлажа эдеэшээ. Тиимэһээ урда жэлнүүдэйхитэй жэшэхэдэ 10—12 үдэрөөр урид таряа хуряалгаяа эхилхэ аргатай болоо.

Сентябрь һарын тэн хахадай үеэр Зэдэ голой хоёр эрьенүүдые зубшан нэмжыдэг полинуудтань шэниисын таряан хуряагдажа эхилээд, комбайнууд зэлэ татан ябаа бэлэй. Районой ажахынууд, тэрэ тоодо Хамниин совхоз энэ жэлдэ түрүүшынхиэ сентябриин 18-да таряа хуряалгаяа түгэсхэһэн юм.

Ажалай энэ амжалта агрономическа албанай ветеран Дамдин Цыренжаповые яһала баясуулаа. Илангаяа өөрынгөө эмхидхэдэг һалбариин зарим дүнгүүдээр мүнөө тэрэ һаналга дүүрэнги ябана. Жэшээнь, һүүлэй 5—6 жэл соо Виктор Амуровай хүтэлбэрилдэг тракторно-таряан ажалай бригадынхид һайнаар хүдэлөө. Тэдэнэр таряалангай гектар бүриһөө дунда зэргээр 16,7 центнер таряа суглуулаа. Совхозой хоёрдохи отделениин Цырен Соктоевой даадаг бригадын гэшүүд Хуурайн-Адагай полинуудһаа гектарай дунда зэргээр 15 центнер таряа абаа.

Гэбэшье Владимир Цыбеновэй толгойлдог Бүргэ нютагай таряашад урагшагүйдэбэ. Эндэ гектарһаа оройдоол 7,3 центнер таряан хуряагдаа.

Дамдин Ринчиновичэй тэмдэглэһэнэй ёһоор, баян ургаса хуряалгада амжалта туйлагшадай зэргэнүүд ажахыда яһала олошоронхой, Дүй дүршэлтэй комбайнер Анатолий Буянтуев—4530 центнер, Михаил Тушканов—3430, Игорь Дарижапов—3366 центнер таряа сохижо абаа.

—Юрэнхыдөө бүхы ажал жэл соо урданайхиһаа гуримтайгаар, һайн шанартайгаар хэгдээ. Хүнүүднай шударгыгаар хүдэлжэ шадахал байна,—гэжэ агроном баясан хөөрэнэ.

Таряа хуряалгын дүнгүүд тухай совхозой директор А. Ц. Моролдоев иигэжэ хэлэнэ:

—Сэлмэг дулаан намарай хаһада хуряалгын хүдэлмэри урагшатайгаар ябуулагдаа. Хамаг юумэн эмхидхэлһээ дулдыдаа. Нэн түрүүн ажахынгаа автомашинануудаар лэ комбайнуудһаа гараһан таряа сүм зөөгөөбди. Манай хуряалга-зөөлгын комплексын 5 комбайнай ургаса амяарлан хадажа унагаахадань, 8 комбайн хатаһан таряа суглуулан сохёо юм. Транспортын хомордоһонһоо болоожо, байгша ондо талын онгосонуудай миин зогсохо ушар үзэгдөөгүй.

Тиин хуряалгын урагшатай ябаха хэрэг, жолоошодой хүсэл оролдолгоһоо бэһал нилээд дулдыдаа. Хоорондоо мүрысэжэ хүдэлһэн жолоошод Леонид, Бэдма Дондоковууд тус тустаа 4450—5150 центнер таряа тоогто асаржа буулгаа. Буда Бадмаев, Виктор Ринчинов, Александр Батуев гэгшэд тэдэнһээ ехэшье гээгдээгүй.

Таряа хуряалгада үндэр дүнгүүдые Харацайн, Михайловкын совхозуудай комбайнернууд, атомашинын жолоошод туйлаһан байна. Энэнь Дамдин Ринчиновичые ехэшье гайхуулбагүй. Шалтагаанинь юуб гэхэдэ, район доторой ороохо таряа элдүүрилдэг эдэ гурбан ажахынуудта бүхыдөө адлирхуугаар таряан ажал эрхилэгдэнэ бшуу.

Онсолбол, ажахынуудта урдань жэлһээ жэлдэ комбайнернууд дуталдадаг һэн. Һүүлэй үедэ нютагуудай дунда һургуулинуудта, совхозуудай тусхай курсануудта, Закаменскын 14-дэхи СГПТУ-да механизаторнууд олоор һургагдажа бэлдэгдэнэ. Энэ оролдолгын ашаар байгша ондо ажахынуудай бүхы комбайнууд сүүдхэдэ 10—12 часай туршада һаадгүй ашаглагдаа. Хоёрдохи халаанда ажаллаха комбайнернуудые бэлдэхэ аргатай болоо.

Нёдондо намар Хамниин совхозой тоог дээрэ асарагдаһан, гүйсэд эдеэшээгүй таряанай зарим хубинь ехээр халажа муудаа һэн. Урда жэлэй ушаралта ябадалые дабтахагүйн тула ахамад агроном Д. Р. Цыренжапов тоогто бэлэдхэлэй хүдэлмэри уридшалан һайнаар эмхидхэһэн юм. Энэ намарай хуряалгын түрүүшын үдэрһөө ороохо таряа сэбэрлэхэ, хатааха онһон түхеэрэлгэнүүд дүүрэн хүсэндөө хүдэлгэгдөө. Механик Цыдып Цыренжапов, тоогые даагша Любовь Хандуева, үрэһэнэй талаар агроном Леонид Хандуев, тоогой ажалшад, мүн Хамни тосхоной эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд, алба хаагшад, ажахын мэргэжэлтэд, таряа сэбэрлэхэ хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа.

Хоёрдохи жэлээ Харацайн совхозой механизаторнууд таряа хуряалгые эдэбхитэйгээр ябуулба. Эндэ эмхидхэгдэһэн хуряалга-зөөлгын комплексын гэшүүд 14 үдэрэй туршада ургаса амяарлан сохижо абаад, хүршэ Михайловкын совхозой комбайнернуудта ошожо туһалаа. Зүүн-Оёорой болон Харацай тосхоной тоогуудые даагшад Дарма Очиров, Федор Федоров гэгшэдэй ажал хүдэлмэрээ зүб мүрөөр эмхидхэһэнэй ашаар богони болзорто ерэхэ жэлэй үрэһэ хүрэнгэ хоёр дахин сэбэрлэгдэжэ, амбаарта оруулагдаа.

Байгша ондо районой ажахынууд бүхыдөө 63,5 мянган центнер ороохо таряа үйлэдбэрилбэ. Нёдондо [illegible] мянган центнер [illegible] һэн. Гэбэшье [illegible] гектар бүриһөө [illegible] центнер ургаса [illegible] хэнэйшье һанаг[illegible] ханаагаагүйнь лаб[illegible]

—Бидэ ажал[illegible] мянган центнер [illegible] абаха аргатайбди. [illegible] гуримай эрилт[illegible] наар сахижа, [illegible] даа эршэмтэй [illegible] ноор нэбтэрүү[illegible] болон минеральн[illegible] хэрэглэлгэ үргэ[illegible] эндэ гектарһаа [illegible] 22—24 центнер [illegible] болохо гэжэ дүй[illegible] шэлнэ. Энэ [illegible] үргэн полиһоо [illegible] центнер шэниис[illegible] гэжэ Дамдин Ри[illegible] дүүлнэ.

Үндэр ургас[illegible] хын тулада б[illegible] ческэ аргану[illegible] һайн шанартай [illegible] һэ хүрэнгэ [illegible] жэлнүүдтэ [illegible] дэг, эрхим ш[illegible] рэглэлгэ үргэ[illegible] 1983 ондо иим[illegible] һэн оройдоол [illegible] гаа һаа, 1986 [illegible] рэнь 96 проц[illegible]

Эндэхи соё[illegible] бартаа хүсэд [illegible] баарта оруулжа[illegible] рэнэй ургасын [illegible] шолхогүйнь т[illegible] сэбэрлэхэ, [illegible] һалхинда шаһа[illegible] мэри эмхидх[illegible] ажахынуудта [illegible] районой гүрэнэ[illegible] спекциин шалга[illegible] һэндэ хаагдано, [illegible] һүүлэй 5 жэлэ[illegible] байгаа ха юм. [illegible] паар нёдондо [illegible] суулбал; 2,5 дахи[illegible] лэгдаа. Агроно[illegible] һан полинууды[illegible] да тээ жэгдэлэ[illegible] гэсхөө.

Тиигэжэ энэ[illegible] дэ үндэр ургас[illegible] тэмсэл мүнөө[illegible] гээр ябуулха [illegible] хай. Гэбэшье [illegible] шалга, хүрдэ[illegible] ёһоор ашагла[illegible] ломжонууд [illegible] районой тар[illegible] гоно.

МАЛ АЖАЛ: онсо анхаралай һалбари

БҮРИ ЭРШЭТЭЙГЭЭР

Манай Ажалай Улаан Тугай ордено «Сибиряк» колхозой һү һаалиин гурбан фермын һаалишадай коллективүүд һү үйлэдбэрилхэ жэлэйнгээ түсэбүүдые октябрь һара соо дүүргээ һэн.

Аһалигай фермын һаалишад жэлэй түсэбэй ёһоор 4200 центнер һү үйлэдбэрилхэ байһан аад, октябриин 4-дэ 4207 центнер һү үйлэдбэрилөө. Байгша оной түгэсэтэр, тэдэнэр түсэбһөө гадуур 1500 центнер һү гүрэндэ тушааха зорилготой.

Түхэреэнэй фермын һаалишад түсэбөө дүүргэжэ, жэлэй дүүрэтэр үшөө 860 центнер һү үйлэдбэрилхэ юм. Тус фермын һаалишан, комсомолой гэшүүн Е. Д. Кобелева түсэбэй ёһоор үнеэн бүриһөө 1875 килограмм һү һааха даабаритай байһан аад, тэрэ мүнөө үедэ үнеэн бүриһөө 2004 килограмм һү һаагаа. Һаалишад О. А. Кобелева, Н. К. Попова, А. Н. Домышева болон бусад нүхэд түсэбөө холо үлүүлэн дүүргээ. Түхэреэнэй фермын коллектив фермээрээ үнеэн бүриһөө 3 мянган килограмм һү үйлэдбэрилэнхэй.

Түхэреэнэйхид болон аһалигайхидһаа дутуу бэшээр Түнхэнэй һү һаалиин фермын коллектив ажаллажа; сентябриин 8-да гүрэндэ һү худалдаха түсэбөө дүүргээ.

Д. ПЕТРУЕВ,
колхозой ахамад зоотехник.
Түнхэнэй район.

ЭРХИМ ШАНАРТАЙ ПРОДУКЦИ

Хурамхаанай тоһоной заводой коллектив шэнэ амжалтануудые туйлана. Предприятиин хүдэлмэрилэгшэд зунай бэлшээриин хаһын урда тээ заводойнгоо цехүүд соо заһабарилга хэжэ, зарим хуушарһан түхеэрэлгэнүүдээ һэльбэн шэнэлээ юм.

Жэлэй эхинһээ хойшо 808 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилжэ, даабаряа 114 процент дүүргэһэн байна. Тэрэшэлэн продукци худалдаха түсэбынь холо үлүүлэгдээ юм.

Хараалагдаһан түсэбөө бэелүүлхэ хэрэгтэ Татьяна Орбоевагай даадаг Тураахинай һү машинададаг таһагта ажалладаг мастер Цыпилма Хамниганова, механик Геннадий Дуденко гэгшэд горитой хубитаяа оруулна. Мүнөө тэдэнэр Агуу Октябриин 70 жэлэй ойдо зорюулагдаһан мүрысөөндэ үндэр үрэ дүнгүүдые туйлана.

Ш. ГОМБОЕВ.

Хашарагууд шахагдана

Мухар-Шэбэрэй районой Сутайн совхоздо малай үбэлжэлгэ һайнаар эмхидхэгдэнхэй. Тус ажахыда нилээд ехэ тэжээл саг болзортонь һайн шанартайгаар бэлэдхэгдэһэн юм. Эндэ 870 тонно үбһэн, 1836 тонно силос, 135 тонно витаминтай ногооной гурил, 900 тонно һолоомо, 900 тонно талха таряанай зүйл малда үгтэхөөр хубаарилагдаа юм.

Байгша оной 9 һарын туршада гүрэндэ 550 центнер мяха худалдаха, һү тушааха гурбан кварталайнгаа түсэбые совхозойхид һараар уридшалан дүүргээ.

Ажахын түб Нарһата тосхонһоо зүүн урагшаа хахад модоной газарта мал шахаһ таргалуулха тусхай талмай-байра түхеэрэгдэһэн байна. Эндэ хоёр ута дал баригданхай. Мүн нэгэ доро олон малай эдеэлхэ ута хобтонууд, уһанай хобоонууд табигданхай. Малай үбһэ тэжээлые зөөхэ трактор бии. Малшад Жаргал Чимитов Сергей Раднаев хоёр 120 толгой хашарагуудые харууһална. Тэдэнэр үхэр бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдэ 800—900 граммһаа бага бэшээр нэмээнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Жаргал Чимитов шахамалнуудаа эдеэлүүлнэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ХОЛО УРИДШАЛАА

Хүйтэн уларилтай Хойто-Байгалай районой ажахынуудай һаалишад шэнэ амжалтануудые туйлана: Тодорхойлбол, «Тыйский» совхозой коллектив һү үйлэдбэрилжэ, гүрэндэ тушааха түсэбөө 120 процент дүүргэнхэй. Тиихэдэ «Ангарский» совхозой һаалишад даабаряа 101 процентдэ хүргөө. Районой нүгөөдэ ажахы—«Северный» совхозой коллектив һү гүрэндэ тушааха жэлэйнгээ түсэбые бүри һайхан дүүргэжэ, болзороо уридшалаа.

Совет орон дотор

КУРГАНАЙ ОРООҺОН

КУРГАН. Областиин таряашад гүрэндэ ороохо худалдаха түсэбөө дүүргэв. Тушаан абалгын пунктнүүдтэ 1 миллион 350 мянга гаран тонно ороохон, тэрэ тоодо 1 миллион шахуу тонно шэниисэ элсэгдээ.

Целинно районой ажахыда эхэ ургаса абаа. Тэдэнэр 126 мянган тонно ороохо гүрэнэй амбаарта абхаа. Тэдэнэй нэгэн—Гончаровой хүтэлбэрилдэг таряашад, ВАСХНИЛ-ай хүндэтэ академик, Социалис Ажалай хоёр дахин Герой Т. С. Мальцевай нютагаархид гектарһаа дунда зэргээр 24 центнер ороохо гэхэ гү, али область дотороо эгээл үндэр баян ургаса абаа.

Областиин колхоз, совхозууд түсэбһөө гадуур гүрэндэ ороохо худалдаһан хэбэ.

НҮҮДЭЛ МУЗЕЙ

КУРГАН-ТЮБЕ. Таджикай «Коммунизм» колхозой хлопок ургуулагшадай хээрын стан выставкын зал болгон хубилгагдаба. Тусгаар түхеэрэгдэһэн автобусоор ерэһэн Курган-Тюбинскэ түүхын-хизаар ороноо шэнжэлгын областной музейн хүдэлмэрилэгшэд эндэ экспозицияа дэлгээгээ юм. Республика дотор Совет засагай тогтоогдоһон тухай, граждан дайнай жэлнүүдтэ контрреволюционно хүдэлөөнтэй ябуулагдаһан тэмсэл тухай шэнэ баримтануудые колхозниигууд документнүүдээ, фото-зурагуудаа, экскурсоводой хөөрөөнһөө мэдэжэ абаа. Агуу Отечественнэ дайнай ветерануудай зэрлэхэнууднуудые бэшэжэ абаа. Октябриин 69 жэлэй ойто дашарамдуулан үнгэргэгдэхэ уулзалгануудай түс выставкэ һанаа.

— Бидэ мүнөө областиин ямаршье нютагта выставкэ харуулха аргатай болообди,— гэжэ Музейн директор Х. Юсупов хэлэнэ. — Облгүйсэдкомой соёлой управлениин мандаа үгэһэн автобус олон экспонадуудые харгыда абажа ябаха арга олгоно.

Область соогуур ябахадаа, саг үргэлжын экспозицида шэнэ материалнуудые бэдэржэ олохо гэжэ музейн хүдэлмэрилэгшэд түсэблэнэ. Жэшээлбэл, революциин, дайнай болон ажалай ветерануудай дурсамжанууд, хуушан фото-зурагууд, баримтанууд олдохо. Колхозниигууд выставкын экспонадуудые сонирхон хараба. (ТАСС).

…дэдын зургаануудта

…Э ЗҮБШЭГДЭХЭ …УДАЛНУУД

…ССР-эй Верховно Соведэй түсэблэлгын… заседани һаяхан болобо. Верховно… бусад комиссинуудай хүтэлбэри… хабаадалсаа. Тэрэшэлэй партиин… Верховно Соведэй Президиумэй, …Соведэй хүдэлмэрилэгшэд, министерствэ… болон предприятинуудай хүтэлбэ… байгаа.

…ССР-эй 1987 оной экономическа болон …ын гүрэнэй түсэб, 1986 оной түсэбэй …тухай» республикын Госпланай Түрүү… Н. Н. Лоскутовой, «Буряадай АССР-эй … бюджет тухай, 1985 оной бюджедэй … республикын финансын министр Ч. В. … заседани дээрэ шагнагдаба. Тии… ССР-эй Верховно Соведэй ээлжээтэ сесси… зүбшэн хэлсэхэ байһантай дашан… Соведэй саг үргэлжын бусад ко… хүдэлмэриин гурим зүбшэн хэлсэгдэв. Тус … КПСС-эй обкомой секретарь Л. В. …, үгэ хэлэбэ.

…ХАДА АЯТАЙ

лайһаа 320 метр үндэртэ байрладаг юм. 1927 ондо энэ курортын байшангуудые барижа эхилээ юм. Тэрэ үедэ түсхэй нэгэ корпус байһан юм.

1928 ондо энэ курорт нээгдэжэ, тэрэ жэлдэ 260 хүн бэеэ эмшэлһэн байна.

Хойто жэлдэ табан дабхар шэнэ корпус ашаглагдаха юм. Эндэ 280 хүн байрлажа, амарха аргатай болохо. Эм домто хлорид болон натритай эндэхи уһан олон хүнүүдые элдэб үбшэнһөө аргалдаг байна. Тиихэдэ бишыхан нуурайнь шабар тон туһатай.

Амархаяа ерэһэн хүнүүдтэ еһотой эрхэ байдал тогтоогдонхой: һайн столово, олон корпус, парк, клуб бии. Эндэ ерэһэн хүнүүдэй олонхинь һайнаар амаржа, элүүр энхэ боложо, нютагаа бусадаг байна. Бүхэсоюзна мэдэлэй энэ амаралтын орондо тон лэ зохид байгаа.

Д. ДАРМАЕВ,
дайнай болон ажалай ветеран.
Улаан-Үдэ.

…НХАРАЛ …УЛХААР БОЛОО

элбэг байдаг. Тиимэ газарта тарбага табижа боломоор гэжэ һанагдана.

Һүүлэй хэдэн жэлэй үедэ «Дружба», «Победа» колхозуудай Хангирын полинууд дээрэ шара үнэгэн харагдахаа болишоо. Энэ юунһээ болоноб гэхэдэ, үнэгэнэй байрладаг, түрэдэг нүхэ һүбэ үгы хэгдэнэ бшуу. Тэрээнһээ боложо, үнэгэнэй гүлгэд хосорно. Үнгэрхэдөө нэгэ зарим хүдхэшүүл, үхибүүд нүхыень малтажа, гүлгэдыень бариха һэдэлгэ хэдэг ушарнууд баһал үзэгдэдэг ха юм.

Тиимэһээ байгаали болон зэрлиг амитадые хамгаалха районой бүлгэмэй гэшүүд, егерьнүүд, «Дружба», «Победа» колхозуудай комсомолшууд, залуушуул энэ асуудалда гол анхарал хандуулха, байгаалиин баялигые арьбадхаха хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые оруулха зэргэтэй.

Д. ШИРАБОН,
хүдөө бэшэгшэ.
Яруунын район. Эгэтэ нютаг.

ПРОФСОЮЗАЙ АЖАБАЙДАЛ

СОЁЛШОДОЙ ХАРЮУСАЛГЫЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

Улаан-Үдэ хотын Советскэ районой соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомой тоосооо-һунгалтын конференци һаяхан болобо. Профсоюзай райкомой түрүүлэгшэ Л. С. Тимашова тоосоото элидхэл хээ.

Ажахын политическэ бүхы зорилгонуудые шиидхэлгэдэ профсоюзууд социалис мүрысөөнэй, ажалдаа коммунис еһоор хандахын түлөө хүдэлөөнэй асари ехэ арга боломжонуудые бүри һайнаар хэрэглэхые оролдодог, мүрысөөндэ хабаадагшадай эршэ хүсые ниитын үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, хүдэлмэриин шанар һайжаруулха талаар элсүүлдэг байна гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

Түсэбтэ арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ республиканска типографиин бүхы цехүүд (офсетнэ участогһаа бэшэнйинь) продукци худалдаха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, соёлой-ажаһуудалай эдлэл хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилхэ түсэбөө дүүргэээ. Фотограф П. П. Мункоев, ретушер Г. Ф. Батулин, сёдолшон А. Е. Гаврилова, үзэг холбогшо Т. И. Исайкина, ном гадарлагша С. В. Игумнова, С. И. Егоровой хүтэлбэрилдэг модошо дархашуулай бригада болон бусад 1987 оной тоосоогоор хүдэлнэ.

Номой худалдаа наймаанай коллектив эд бараанай эрьесын түсэбые 101,7 процентээр дүүргэээ. Юһэн һарын түсэбөө гадуур 82,3 мянган түхэригэй номууд худалдагдаа. Нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулбал, ургалтань 8,4 процент болоно.

Энэ жэлдэ музейнүүдэй ажал ябуулгада РСФСР-эй Соёлой министерствын зүгһөө һайн сэгнэлтэ үгтөө. Бүхы музейнүүд социалис үялгануудаа дүүргэбэ. КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые олоной дунда нэбтэрүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдаа. 3000 гаран экскурси эмхидхэгдэжэ, музейнүүдэй бүхы түхэлэй ажал хэрэгээр 310 мянга шахуу хүн хангагдаһан байха юм.

Тоосооото үе соо библиотекэнүүд, театрнууд, олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүд, зохёохы ажал ябуулагшадай холбоснууд ажалшадые коммунис еһоор хүмүүжүүлхэ талаар ехэ оролдолго гаргаһан байна. Теэд тэдэ шэнэ хүниие хүмүүжүүлхэ хэрэгые али бүхы талаһаань гүнзэгы хурсаар, удха түгэлдэреер харуулжа үшөөл бирагагүй.

Зарим эмхинүүдтэ социалис мүрысөө эмхидхэлгэдэ еһотой анхарал хандуулагданагүй. Коллективүүдтэ хүмүүжүүлгын, ниитэ-политическэ хүдэлмэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ гэээшэ профсоюзай организацинуудай зорилго болоно.

Мүнөө бүхы орон доторнай Агуу ехэ Октябриин социалис революциин 70 жэлэй ойдо үргэн ехэ бэлэдхэл хэгдэжэ байна. Ойн баярта бэлэдхэл коллективүүдтэ үзэл суртал-хүмүүжүүлгын бүхы хүдэлмэриие эршэдхэхэ арга олгохо еһотой. Буряадай соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй болохоео байгаа съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэ профсоюзай организацинуудай ажал ябуулгын гол зорилгонуудай нэгэниинь болохо зэргэтэй.

Ажалай журам эбдэгшэдтэй тэмсэлдэ нүхэрэй сүүдүүдэй хүдэлмэриие эдэбхижүүлхэ шухала. Зүгөөр нэгэшье профком заседани дээрээ нүхэрэй сүүдүүдэй хүдэлмэри тухай тоосоое шагнаагүй байна.

Түсэбтэ даабаринуудые дүүргэхэ талаар коллективэй гэшүүдэй үрэ түгэс ажал ябуулга, зохёохы эдэбхи үүсхэл нэн түрүүн захиргаанай, профкомой анхарал оролдолгоһоо, үйлэдбэри дээрэ усалталгые, үбшэлэлгые зайсуулһан ажалай эрхэ байдалһаа дулдыдадаг гэээшэ. Тоосоото үе соо энэ талаар ажахын хүтэлбэрилэгшэд, профкомууд зарим тэды ажал ябуулаа. Профсоюзай комитедүүд гүрэнэй социальна страхованиин мүнгэ зөөриие гаргашалгада тон харюусалгатайгаар хандаха, үбшэлэлгые хороохын тула эдэбхитэй хүдэлмэри ябуулха еһотой. Мүнөө эмхинүүдтэ зохёогдожо байһан «Элүүр энхэ байдал» гэһэн программа энэ талаар шухала үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй.

Профсоюзууд хадаа олониитын дунда манай найдамтай түшэг тулгуури, демократиие хүгжөөхэ хүсэтэ арга нүхэсэл болоно гэжэ партиин съезд дээрэ тэмдэглэгдээ һэн. Зүгөөр манай профсоюзай комитедүүд үргэн ехэ эрхэнүүдээ муугаар хэрэглэнэ. Хамтын договорнуудые сахижа бэелүүлгэдэ, ажалай хуули еһо хазагайруулһан ушаб баримтануудта, албан хойрог ябадалда анхаралаа һулаар хандууллха гэжэ элидхэлшэ түгэсхэлдөө мэдүүлбэ.

Конференциин делегат, филармониин партийна организациин секретарь М. П. Богомазов элидхэл зүбшэн хэлсэлгые нээхэдээ, коллективэйнь социалис мүрысөөнэй яажа эмхидхэгдэдэг, үрэ дүнгүүдэйнь хайшан гэжэ согсологдодог байһан тухайда дэлгэрэнгыгээр тогтожо хэлээ. Манайда үошэлэлгэ хэмһээ үлүү ехэ байна. Энээнэй шалтагааниинь юуб гэхэдэ, бидэнэй гастролёор ябахада, клубууд, гостиницанууд айхабтар хүйтэн байдаг. Хүдэлмэрилэгшэднай гэр байраар, ясли-садаар дуталдана.

«Баргажан» гэжэ аяншалгын комплексын нэгэдэмэл профкомой түрүүлэгшэ Н. Н. Зеленовская трибунада гараба. Буряад ороной түүхэтэ газарнуудтай, үзэсхэлэн һайхан нютагуудтай танилсахаяа ерэһэн хүнүүдые хүндэмүүшэ халуунаар угтажа, болбосон һайнаар хангаха гэээшэ бидэнэй гол зорилго болоно. Манай профком коллектив соогоо хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулгада анхаралаа ехээр хандуулдаг.

— Ажалай эрхэ байдалые һайжаруулха, ажал дээрээ усалталгаһаа һэргылхэ асуудалнуудые шиидхэхын тула профсоюзай комитет ехэ юумэ хэнэ,— гэжэ конференциин делегат, Буряадай оперо болон балетэй академическэ театрай партийна организациин секретарь Л. П. Кривулин үгэеэ эхилбэ. —Энэ жэлэй гастрольнай Хойто-Кавказай курортно хотонуудта ехэ хүндэ хүшэр эрхэ байдалда үнгэрөө. Ушарынь гэхэдэ, тэндэхи партийна, совет зургаануудтай эртээнһээ хэлсээ хээгүй, һайнаар үгэеэ ойлголсоогүй байшообди.

«Труд» бүлгэмэй профкомой түрүүлэгшэ О. А. Лагун үгэ абахадаа, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэдэ, элүүр энхэ байлгада физкультура ба спорт ехэ үүргэ дүүргэдэг юм гэжэ тэмдэглээ. Һүүлэй үедэ хаа хаанагүй үйлэдбэриин гимнастика эрхилэлгэдэ анхаралаа хандуулхаяа болишонхой. Цехэй элүүр энхын кабинедүүдые, ритмическэ гимнастикын бүлэгүүдые эмхидхэхэ шухала.

— Хүдөөгэй ажалшадые соёлой талаар хангалгада манай музейнүүдэй нэгэдэл анхаралаа ехээр хандуулна. Энээнэй тула комплексно нүүдэл музейнүүдые эмхидхэнэбди. Мүнөө музейнүүдэй эрдэмшэнжэлэлгын хүдэлмэриие үндэһөөрнь һайжаруулха гэээшэ үе сагай эрилтэ боложо байнхай. Юрэдөөл, музейнүүдэй үүргэ, үялгые дээшэлүүлхын тула тэдэнэй байрануудые заһаберилха гү, али шэнээр бариха хэрэгтэй,—гэжэ республикын музейнүүдэй нэгэдэлэй профкомой түрүүлэгшэ Е. С. Митыпова хэлэбэ.

Номой худалдаа наймаанай эмхиин профкомой түрүүлэгшэ Л. Е. Иванова үгэ абахадаа, манай бүхы 49 магазинай хүдэлмэрилэгшэд социалис мүрысөөндэ хабаадана, 11 магазинай коллектив коммунис ажалай нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэнэ гэжэ мэдүүлээ. Бидэ бултадаа юһэн һарынгаа түсэбые дүүргээбди. 7 магазин бригадна гуримаар хүдэлнэ. Магазинуудынай түлеэгээр мууса хангагдана, мэргэжэлтэдэй ажалһаа гараха, орохо ушар үшөөл ехэ байһаар.

Буряадай АССР-эй Телевидени болон радио-дамжуулгын комитедэй нэгэдэмэл профкомой гэшүүн Н. И. Макаров, хүгжэмэй училищиин һурагшадай профкомой түрүүлэгшэ М. Б. Будажапова, партиин Советскэ райкомой инструктор Г. Д. Галсанова гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, шэнэ хүниие хүмүүжүүлхэ, олониитын эдэбхи үүсхэлые дээшэлүүлхэ, соёлой эмхи зургаануудые үбэлдэ саг соонь бэлдэхэ, уран һайханай хүдэлмэриие эдэбхижүүлхэ гэхэ мэтэ асуудалнуудта анхаралаа хандуулба.

Соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ А. М. Майорова конференци дээрэ үгэ хэлээ.

Конференци зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалаар захихо тогтоол батлан абаһан байна.

* * *

Конференци дээрэ шэнээр һунгагдаһан соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомой пленум боложо, О. Н. Конечных профсоюзай райкомой түрүүлэгшээр һунгагдаба.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадажа байһан Улаан-Үдын ажахын тоосооной 6-дахи магазинай коллектив түсэбтэ даабариияа урагшатайгаар дүүргэнэ. Тус коллектив гурбадахи кварталайнгаа эд бараанай эрьесын түсэбые 110,5 процент бэелүүлһэн байна. Комсомол-залуушуулай коллективүүдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ «Подарки» гэһэн 2-дохи магазинай наймаалагшад эрхимлээ. Агуу ехэ Октябриин һайндэрые угтуулан, эд бараанай эрьесын түсэбэй дүүргэлтые 115,8 процентдэ тэдэнэр хүргэһэн байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) түрүү наймаалагшад Е. Разуваева, О. Стрекаловская, Г. Шилина, 2-дохи магазиниие даагша Л. Метелева.

Д. АЛТАЕВАЙ фото.

ЭРДЭМ-ТЕХНИКЫН ДЭБЖЭЛТЫН МАНЛАЙДА

Агуу ехэ Октябриин 69 жэлэй ойе угтуулан, совет арадай туйлаһан ажалай амжалтануудта эрдэмтэд горитой хубитаяа оруулһан байна. Үйлэдбэри дээрэ технологи нарижуулан һайжаруулгада, элшэ хүсэнэй, барилгын, элүүрые хамгаалгын шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ шэнжэлэлгын түбүүдэй нүлөө хаа хаанагүй эдэбхитэйгээр мэдэрэгдэнэ. СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреадуудай хэблэлдэ толилогдоһон список энээнэй тодо жэшээ болоно.

Тон шэнэ юумэ нээһэн эрдэмтэдэй 42 коллектив, учебнигэй 6 автор тэмдэглэгдээ. Физико-математикын эрдэмэй талаар совет болон дэлхэйн эрдэм наукын ехэ туйлалтануудай тоодо ороход теоретическэ хүдэлмэринүүдэй авторнууд шагнагдагшадай списогые заншалта еһоороо нээнэ. Эдэ хүдэлмэринүүдынь болбол шэнэ научна шэглэлнүүд болон онол арганүүдые хүгжөөхэ бата үндэһэ һуури, ашаг үрэ ехэтэй приборнуудые, түхеэрэлгэнүүдые, түрүү технологи байгуулха бааза болохо байна.

Совет ядерна түрүү түбүүдэй бүлэг эрдэмтэд горитой дүнгүүдые туйлажа, физическэ эрдэм наукые баяжуулаа. Стационарна ядерна реакторнууд дээрэ нейтрон тараажа, хатуу бодос шэнжэлхэ шэнэ онол аргануудые тэдэнэр бии болгоһон байна. Хатуу бодосой физикын талаар шэнжэлгэнүүдые үндэр хэмжээндэ үнгэргэжэ, мүнөөнэй материал нейтроной туһаламжаар абаха онол арга үргэнөөр хэрэглэлгэдэ орохо талаар хэһэн бэлэдхэл авторска коллективэй гол ашаа габьяа болоно.

Элшэ хүсэнэй байгууламжые болон элшэ хүсэнэй хубилалгые шэнжэлжэ, орёо молекулэ түрүүшынхеэ абаһан эрдэмтэдэй хүдэлмэри уласхоорондын үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө. Орёо органическа соединенинүүдэй холисо шэнжэлхэ онол арганууд зохёогдоһон байгаа.

Шангуудаар тэмдэглэгдэһэн гол шэнжэлэлгэнүүдэй эдэ жэшээнүүд эрдэм наука хүгжөөхэ теориин үрэ түгэс, бодото дээрээ хэрэглэгдэдэг байһые харуулаа. Шагналнуудые олгохо тухай тогтоол соо нэрлэгдэһэн бусадшье хүдэлмэринүүд ехэ удха шанартай. Шангуудаар тэмдэглэгдэһэн туйлалтанууд гол шанартай эрдэм ухаанда хэгдэһэн горитой хубита болохын хажуугаар, бодото ехэ удха шанартай юм. Тобшолон хэлэбэл, бүлэг химигүүдэй радиохимическэ үйлэдбэри дээрэ технологическа хүдэлмэри нарижуулан һайжаруулхадань экономическа горитой ехэ ашаг үрэ туйлагдаһан байна. Тэдэнэрэй нийлүүлжэ бии болгоһон соединенинүүд шэнэ катализаторнуудые, полупроводниково болон конструкционно материалнуудые абахада шухала хэрэгтэй юм. Тиимэһээ химиин шэнэ һалбари—элементнүүдэй хими түс бүтээлэй авторнууд байгуулаа гэжэ баталжа болохо. Али ондоо жэшээ харуулая. Руда бии болгохо эрдэмтэдэй теоридо хэгдэһэн шэнэ научна шэглэл геологическа эрдэмэй хүгжэлтэдэ оруулагдаһан хубита, мүн үнгэтэ, хоморой металлнуудай промышленна уурхайнуудые бэдэрэлгын, уридшалан таалгын ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ туһа нэмэри болоно.

Сибириин эрдэмтэдэй хамтаараа хэһэн хүдэлмэри—«Гидрогеологиин үндэһэ һуури» гэһэн зургаан ботиһоо бүридэһэн монографи СССР-эй Гүрэнэй шангаар тэмдэглэгдээ. Газар дорохи уһые хэрэглэхэ ба хамгаалха асуудалнууд тэрээн дотор гансашье найруулагдаа бэшэ, харин уһанай нөөсэнүүдэй бузарлалгатай тэмсэхэ талаар заабаринууд үгтөө юм.

А. И. Воейковой нэрэмжэтэ геофизическэ гол обсерваторидо зохёон бүтээгдэһэн радиолокационно аппаратура сагай уларилай хубилалга шэнжэлхэ үүргэтэй юм. Тэрэнэй туһаламжаар саһа бороо, үүлэнүүд тухай мэдээнүүдые яаралтайгаар шэнжэлжэ, сагай уларилай аюултай үзэгдэлнүүд тухай саг болзор соонь мэдээсэжэ, самоледуудай аюулгүй ниидэлгые хангажа болохо юм.

«Венера-15», «Венера-16» гэһэн автомат станцинууд дээрэ амжалтатайгаар хүдэлжэ байһан Үүрэй Солбон планетын карта радиолокационно аргаар буулгаха замбуулинай комплекс байгуулагшад Гүрэнэй шанда хүртөө. Радиолокационно энэ шэнэ түхеэрэлгын найдамтайгаар хүдэлһэнэй ашаар полюсһоо эхилээд 30 градус широта хүрэтэр Үүрэй Солбоной хойто полушариин карта найман һарын туршада буулгагдаһан байгаа.

Гуманитарна эрдэм наука түлөөлһэн хүдэлмэринүүдэй дундаһаа бодото социализмын теориин ба түүхын асуудалнуудаар академик М. П. Кимэй монографиие тэмдэглэхэ хэрэгтэй. СССР-тэ социалис общество байгуулгын түүхэтэ дүй дүршэлые автор шэнжэлээ.

Дүрбэн ботиһоо бүридэһэн «Хитад-ород ехэ словарь» шангаар тэмдэглэгдээ. Словарьта оруулагдаһан үгэнүүдэй хэмжээгээр, словарна статьянуудай, гүнзэгы наринааи бэшэлгын, бодото удха шанарайнгаа талаар иероглифгүй бэшэлгэтэй оронуудта хэблэгдэһэн хитад-ондоо хэлэнэй бүхы словарьнуудһаа тэрэ булюу һайн юм.

Совет болон дэлхэйн эрдэм ухаанда түрүүшынхеэ профессор А. Ф. Лосев античнэ эстетикын олон зуун жэлэй түүхые марксис еһоор бүхы талаһаань шэнжэлһэн байна. XIII зуун жэлһээ манай эрэ хүрэтэр, мүн манай эрын IV зуун жэл хүрэтэр античнэ үе саг зургаан ботитой номдо оруулагдаа.

Медицинын талаар хэдэн хүдэлмэриин авторнууд СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреадууд болоо. Тэдэнэрэй хэһэн шэнжэлгэнүүд болбол нервнэ системын мүнөөнэй патологиие шэнжэлхэ ба аргалха талаар хэгдэһэн ехэ туйлалта мүн.

Тэрэшэлэн нарай нялха үхибүүдые ашаг үрэтэйгөөр эмшэлхэ талаар бии болгогдоһон онол арганууд үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө.

Зүрхэ-һудалай үбшэнгүүдые тодорхойлжо аргалха талаар медигүүдэй нүгөөдэ шухала хүдэлмэри тэмдэглэгдээ. Зүрхэнэй сохилгын муудалгые—тахиаритмиие хирургическа аргаар эмшэлхэ шэнэ онол аргануудые зохёожо, клиникэдэ нэбтэрүүлхэ гээшэ тэрэнэй темэ болоно. Олон жэлэй туршада научна туршалганууд хэгдэжэ, электрофизиологическа аргаар зүрхэ шэнжэлхэ аппаратура байгуулагдаа юм. Зүрхэ-һудалай хирургиин шэнэ шэглэл элүүрые хамгаалгын хэрэгтэ нэбтэрүүлэгдэнхэй.

Хабдар үбшэнтэй хүнүүдые аргалха онол арга зохеожо, эмнэлгэдэ хэрэглэһэн эрдэмтэд шангаар тэмдэглэгдээ.

Инженернүүд болон медигүүдэй зохёохы коллектив үбшэн тодорхойлхо «Лента-МТ» гэжэ микропроцессорнэ комплекс бүтээжэ, медицинэдэ нэбтэрүүлээ юм.

Үнгэтэ металл болон шудхаса хүйтэн аргаар гагнаха түхеэрэлгэ ба технологи зохёожо нэбтэрүүлһэн шэнжэлэгшэд болон инженернүүдэй коллективүүдэй хүдэлмэринүүд техникэ болон технологиин талаар тэмдэглэгдээ.

Баруун Сибириин нефтинэ болон газай комплексын байгаалиин нөөсэ баялигуудые вахтова аргаар шэнжэлхэ гурим арадай ажахыда ехэ удха шанартай. Тэрэниие нэбтэрүүлһэнэй ашаа туһаар нефтиин болон газай комплексын объектнүүдэй барилга түргэдхэгдэжэ, болзорһоо урид ашаглалгада оруулагдаһан, үйлэдбэридэ дүтэ шадар социальна барилгануудые бодхоолгодо ба ашаглалгада хэгдэдэг гаргаша бага болоһон, ажалай бүтээсэ дээшэлһэн байна. Арбадахи-арбан нэгэдэхи түсэбтэ табан жэлнүүдтэ вахтова арга хэрэглэһэнэй ашаа туһаар 480 миллионһоо дээшэ түхэригэй экономическа ашаг үрэ туйлагдаа.

Пергомайска үйлэдбэриин «Химпром» нэгэдэлдэ хэрэглэгдэһэн уһа сэбэрлэжэ, дахин хэрэглэхэ, үлөөдэһэ болбосоруулха схемэ, экологическа асуудалнуудые шиидхэлгэдэ комплексноор хандалгын жэшээ болоно. Орон доторнай, гадаадын оронуудташье иимэрхүү технологи үшөө үгы юм. 1980 онһоо хойшо үйлэдбэриин «Химпром» нэгэдэл үйлэдбэридэ хэрэглэгдэһэн уһа нуур сөөрэмүүд руу хаяхаа болинхой. Энэ технологи зохёожо, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэн авторнуудай коллектив шанда хүртөө.

СССР-тэ үйлэдбэрилэгдэдэг электрын бүхы элшэ хүсэнэй 90 гаран процентнь СССР-эй Электрын элшэ хүсэнэй нэгэн бүхэли системэдэ (ЕЭЭС) хамтадхагдаһан электростанцинуудта үйлэдбэрилэгдэдэг. Шан абаһан эрдэмтэд СССР-эй ЕЭЭС-эй диспетчерскэ хүтэлбэриин автомат түхеэрэлгэнүүдые байгуулха юрэнхы түсэб зохеоһон байна.

Манай орон дотор лазерна технологи түргөөр хүгжэжэ, үйлэдбэридэ хараа байса үрэ дүнгүүдые үгэнэ. Үнгэрһэн табан жэлдэ автомадаар хангагданхай лазерна түхеэрэлгэнүүд олоор бүтээгдэн, промышленностьда нэбтэрүүлэгдэһэн байгаа.

Хүдөө ажахыда шэнжэлгэнүүдээ зорюулһан эрдэмтэд лауреадуудай нэрэ зэргэнүүдтэ хүртөө. Богони зунтай районуудта тарижа ургуулагдаха кукурузын эртэ эдеэшэдэг гибридүүдые байгуулгатай тэдэнэй нэгэниинь холбоотой. Эбэртэ бодо малай тейлериоз гэжэ үбшэн аргалалгада хэрэглэгдэхэ вакцина бии болгохо теоретическэ болон практическа үндэһэ һуури дэлхэйн ветеринарна бодото ябуулгада түрүүшынхеэ зохеон табигдаһан байна. Энэ зохеолые хэрэглэхэ тушаа патент Великобританида, Швейцарида, ФРГ-дэ үгтэнхэй.

1986 оной Гүрэнэй шанда хүртэһэн бүтээлнүүд болобол КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ, манай обществын социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалгада горитой хубитаяа оруулха уялгатай оронойманай эрдэм, техникын ехэ арга боломжонууд тухай гэршэлнэ.

В. ЧЕТВЕРИКОВ,
СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Наука болон техникын талаар Ленинскэ ба СССР-эй Гүрэнэй шангуудые олгодог комитедэй эрдэмтэ секретарь.
(ТАСС).

…ХИЛЫН СААНАҺАА
ТАСС · АПН

…АЛИС ОРОНУУДАЙ ДУРАДХАЛНУУД

…ООН-ой Ге… Ассамблейн 41-… дээрэ социалис… оронуудтэ хабаа… делега… бүтээлгые… замбуу… гаргуулхагүй, … бусад түхэлэй … хорихо дурадхалнуудые хэмэл бододые буудажа унагааха түхеэрэлгэнүүдые зохёон бүтээлгые болюулха, замбуулинай дайдада шэнэ түхэлэй буу зэбсэгүүдые тараан тодхолгые хорихо, замбуулиниие амгалан тайбан зорилготойгоор хэрэглэхэ шухала гэжэ БССР, Болгари, Венгри, ГДР, Монгол, Польшо, СССР, УССР болон ЧССР тэмдэглээ.

Социалис болон бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй зарим гүрэнүүд хүн зониие олоорнь алаха, хюдаха зорилготой шэнэ түхэлэй буу зэбсэгүүдые, иимэ зэбсэгэй шэнэ түхеэрэлгэнүүдые үйлэдбэрилжэ бүтээлгые хорихо тухай тогтоолой проектые нэгэдэхи комитедэй делегадуудай үзэмжэдэ табиба. Эрдэм, техникын туйлалтануудые ниматал амгалан тайбан зорилготойгоор хэрэглэхэ, шэнэ түхэлэй буу зэбсэг зохёон бүтээлгые зайсуулхын түлэ хэмжээнүүдые абаха уряатайгаар хандана.

…НИРХОЛ ТАТАБА

…«Замбуулиин ажахыда» гэһэн выставкэ Шве… академиин эрдэм ухаанай нээгдэбэ. Зам… хүнэй ашаа ажахын ба хүгжөөлгын ашаа … зорилготой … Союзда ямар ехэ оролдолго хэшээлэй гаргагдажа байһан тухай эндэ табигдаһан гэрэл зурагууд хөөрэнэ.

СССР-эй лётчик-космонавт, Советскэ Союзай хоёр дахин Герой О. Г. Макаровай хэлэһэн үгые тэрээндэ хабаадагшад ехэ һонирхолтойгоор шагнаба. Совет космонавтикын һүүлэй үеын туйлалтанууд тухай, байгаалиин нөөсэ баялигуудые, сагай уларил шэнжэлхэ, оршон тойронхи байгаалиие сахин хамгаалха тухай тэрэ дэлгэрэнгыгээр хөөрэһэн байгаа.

Швецидэ боложо байһан совет эрдэм, техникын үдэрнүүдэй үндэһөөр СССР-эй элитэ мэдээжэ эрдэмтэд, мэргэжэлтэд СССР-эй эрдэм, техникын һүүлэй үеын туйлалтанууд тай танилсуулна.

…ИДХЭЛЭЙ КОМИТЕТ БАЙГУУЛАГДАА

…Советскэ Союзда … Индиин фести… национальна эмхид… Индиин пра… байгуулба. Оро… байдалтай … жэлэй ойдо зо… энэ фестиваль … багта нээг… хүнэй нөө… министр П. В. На… комитедэй түрүүлэгшээр томилогдоо. Индиин гүрэнэй эмхи зургаанүүдай, искусствын академинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, эрдэм, соёлой элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшад эмхидхэлэй комитедэй бүридэлдэ ороно. Фестивалиин үргэн ехэ программа бэлдэжэ захалба.

Хоёр ороной гар табиһан протоколой үндэһөөр, Агуу ехэ Октябриин социалис революциин 70 жэлэй ойдо зорюулагдаһан Индидэхи СССР-эй фестиваль мүн лэ 1987 оной намар нээгдэхэ байна. Эдэ ехэ хэмжээ ябуулганууд Индиин болон Советскэ Союзай хоорондохи хани барисаае, олон талын харилсаа холбоое бэхижүүлгын толотомо гэршэ жэшээ болохо юм.

СОВЕТ ЦИРКЫН ГАСТРОЛЬНУУД

…совет циркын ар… Индиин … хүн зон… шадабаряа ха… хотодо мэр… харуулһа… Махараш… түб — Бомбей хотодо ошоходонь, суглараагшад альга ташалгаар угтаһан байгаа. Совет цирк хараха дуратайшуулые 7 мянган һууритай национальна циркын байра багтааганагүй.

Хоёр ороной соёлой харилсаа холбооной түүхэдэ түрүүшынхеэ энэдхэг артистнууд совет циркын түлөөлэгшэдтэй хамта мэргэжэл шадабаряа харуулна.

НОМОЙ НЕДЕЛИ ДҮҮРЭБЭ

ПАРИЖ. «Франци—СССР» гэжэ бүлгэмтэй хамта Парижай «Мессидор» хэблэлэй эмхидхэһэн совет номой недели Францийн ниислэл хотодо дүүрэбэ.

Энэ долоон хоногой программын үндэһөөр ниислэл хотын «Глоб» гэжэ номой магазин соо совет уран зохёолшод Василь Быковтэй, Юлиан Семеновтой, Зоя Богуславскаятай француз уншагшад, шүүмжэлэгшэд, дээдэ һургуулинуудай багшанар уулзаһан байгаа. Тусхайлбал, Советскэ Союзай экономикодо, соёлдо, хүн зоной ажабайдалда боложо байһан хубилалтанууд тухай совет литературада харуулагдаһан асуудалнууд эдэ уулзалгануудай үедэ зүбшэн хэлсэгдээ. Эдэ уулзалгануудай үедэ совет эб найрамдалта үүсхэлнүүд зүбшэн хэлсэгдээ.

Францида ород хэлэ заалгые үргэдхэлгын асуудалнуудта зорюулагдаһан үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүд, совет поэзиин үдэшэ эндэ үнгэргэгдэһэн байгаа. Һүүлэй жэлнүүдтэ Парижай хэблэлнүүдтэ барлагдажа гаргагдаһан совет уран зохёолшодой шэнэ зохёолнууд француз уншагшадай, шүүмжэлэгшэдэй анхаралда табигдаһан байха юм.

Совет номой долоон хоногой элдэб хэмжээ ябуулганууд Францийн 25 томо хотодо байрладаг «Мессидор» хэблэлэй бусад магазинуудта үнгэргэгдэбэ.

ГАДААДЫН ХЭРЭГҮҮДЭЙ МИНИСТРЭЭР ТОМИЛБО

АДДИС-АБЕБЭ. Эфиопиин Хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн Берхану Байе Социалис Эфиопиин гадаадын хэрэгүүдэй министрээр томилогдоо. Эфиопиин информационно агентствын мэдээсэлэнэй еһоор, Эфиопиин Саг зуурын сэрэгэй захиргаанай Совет иимэ шиидхэбэри батлан абаһан байна.

СОВЕТ ВЫСТАВКЭ

БУЭНОС-АЙРЕС. «Советскэ Союзай мүнөөнэй байдал» гэһэн выставкэ эндэ нээгдэбэ. СССР-эй 17 министерство болон албан зургаан, СССР-эй болон УССР-эй Наукануудай академинууд Совет ороной национальна выставкэдэ хабаадана.

«Эб найрамдал, хани харилсаан, хүгжэлтэ дэбжэлтэ» гэһэн уряатай экспозици СССР-эй арадуудай, КПСС-эй болон Совет гүрэнэй эб найрамдалай ба уласхоорондын аюулгүй байдалай уг зорилгонуудые, бүхы хүн түрэлтэнэй ашаа туһада уласхоорондын холбоо барисаае хүгжөөхэ хүсэл эрмэлзэлые гүнзэгыгөөр һулдэлнэ.

4 мянган дүрбэлжэн метр талмай эзэлһэн совет выставкэ 8 тематическа павильон болгогдожо хубаарилагданхай. СССР-эй промышленностиин бүтээн гаргадаг, үйлэдбэрилдэг 4,5 мянган машина, түхеэрэлгэ, элдэб македүүд, схемэнүүд совет эрдэм, техникын гүнзэгыгөөр хүгжөөгдэжэ байһые элирхэйлэн харуулна.

Буэнос-Айреста нээгдэһэн национальна выставкэ нютагай худалдаа наймаанай бүлэгөөрхидэй анхарал ехээр татаба. Тиигэжэ тэдэнэй олонхид совет гадаадын худалдаа наймаанай нэгэдэлнүүдтэй худалдаа наймаанай-экономическа холбоо барисаа тогтоохо шиидхэбэри абаһан байна.

ХҮН БА байгаали

БУЛТАНАЙ АНХАРХА ХЭРЭГ

Баргажанай голой дээдэ урасхалда оршодог Хурамхаанай район ой тайгаар, ан гүрөөһөөр хэр үгһөө нааша тон баян газар байһан юм. Эндэхи уһа голнуудта загаһан болон шубуу шонхор яһала элбэг бэлэй.

Зүгөөр эндэ Хурамхаанай леспромхозой эмхидхэгдэжэ, хэдэн олон гектарта ой модо отолһон дээрэһээнь уһа голнууд хатажа эхилһэн байгаа. Тиихэдэ тус леспромхозой һая эмхидхэгдэһэн байхада модон Баргажанай адаг хүрэтэр уһаар урадхуулдаг байһан. Энээн дээрэһээнь Баргажан голой уһан ехэ муухай болоно, загаһад эндэхи уһа голнуудта үсөөржэ эхилээ бэлэй. Хүн зон энээниие ойлгоходоо, Баргажан голоор модо урадхуулхаяа болиһон юм.

Район дотор техникын, хүн зоной олон болоходо, ой тайгын ан гүрөөһэн хайра гамгүйгөөр, хулгайгаар агнагдадаг, уһа голой загаһад ямаршье хориилтогүйгөөр баригдадаг нэгэ үеые һанахабди. Харин мүнөө иимэ ябадалтай тэмсэл эндэ үргэнөөр ябуулагдадаг болонхой. Энэ талаар агнуури эрхилхэ мэргэжэлтэд ехэ хүдэлмэри хэнэ.

Мүнөө район дотор хоёр ехэ заказник байгуулагдаһан. Эдэ заказнигууд соо агнуури хэхэнь байгаагай, хүнүүд орохо эрхэгүй юм.

Барханай заказник 1974 ондо байгуулагданхай. Энэмнай 9000 гектар газар эзэлнэ. Эндэ мүнөө егерьнүүдээр А. Э. Гурхабон, Ж. Б. Баторов хоёр ажаллана. Заказник соо гол түлэб ондатра, уһанай шубууд, элдэб янзын загаһан ажамидарна. Мүн ан амитадшье элбэг юм.

Агнуури эрхилхэ мэргэжэлтэд егерьнүүдтэй хамта энэ заказник соо биотехническэ хүдэлмэри жэл бүри ябуулна. Ингэжэ тэдэнэр ондатрануудай байрладаг нуурнууд дээрэ бишыхан һалханууды дархалжа табина. Эдэ һалханууд дээрэ ондатранууд гаража амардаг, эдеэлдэг байна. Гадна нугаһадта тусхай уурхайнууд зохёогдодог юм. Тиихэдэ ондатрануудта урса гэрхэнүүд байгуулагдана. Егерьнүүд жэл бүри ан гүрөөһэнэй үбэлдөө эдихэ 50—60 центнер һайн шанартай үбһэ бэлдэдэг.

— Эдэ жэлнүүдтэ заказник соомнай 4 буга байдаг болоо. Урдань эндэ бугануд үгы юм һэн,—гэжэ агнуури эрхилхэ мэргэжэлтэн В. И. Карнышев манда хөөрэнэ.

Энэмнай егерьнүүдэй ба агнуури эрхилхэ мэргэжэлтэдэй тон ехэ амжалта болоно гэжэ ааб даа. Эдэнэй хэдэг хүдэлмэри яһала ехэ. Эдэ хужарнуудта боргогой һүүлээр гүрөөһэд бэдэржэ ердэг.

—Район дотор «Бурятводстройн» хүдэлмэришэд намагуудые ехээр хатаажа, байгаалида тон ехэ хохидол ушаруулна. Ингэжэ намагуудые хатаахада, нуурнууд үгы боложо эхилээ. Тиихэдэ газар тэһэлжэ, ханаабануудые гаргахада, ондатранууд олоороо гэмтэн үхэнэ. Гадна малшад хабартаа хагда, хулһа, ожоро галдахадаа ондатрануудай урса гэрхэнүүдые хүү хэнэ. Тиихэдэ зайгуул нохойнууд шубуудай дальбараашуудые, үндэгэдые эдижэ, ондатрануудые, тэдэнэй гүлгэдые барина. Нэгэ ондатра жэлэй турша гурба дахин түрэжэ, нэгэ удаа 7—12 гүлгэ гаргадаг. Тоолоод үзэхэдэ, хэды олон ондатранууд ингэжэ хосорно гэшэб?—гэжэ Василий Иванович Карнышев хөөрэнэ.

Жэргын заказнигые тойрод агнуури дүрбэн участок бии. Энэ заказник 40 мянган гектар газар эзэлнэ. Эндэ егерьнүүдээр В. А. Зарубин, М. Т. Шобонов гэрэй ажаллана. Михаил Тимофеевич Шобонов эндэ тайган жэлэй турша байгаали хамгаалжа байнхай. Тус заказник районой түб һууриһаа 120—130 километр холо оршодог юм. Харин Уланхаан һууриһаа эндэ хүрэтэр 25—30 километр болодог. Ингэжэ Михаил Тимофеевич гэр бүлэһөө, хүн зонһоо холо газарта хүдэлхэдөө өөрынгөө дуратай хэрэгтэ ажалаа зорюулна.

— Егерьнүүд жэл бүри ан гүрөөлнүүдтэ 80—100 центнер һайн шанартай үбһэ, тэжээл бэлэдхэдэг юм. Тиихэдэ эндэ нөхэн гектарта зэлэнхэ тариидаг. Гадна зундаа модоной набша бэлэдхэжэ, хужарнуудые хэдэн гаргадаг. Манай мэдэхээр, гүрөөһэн, буга ба хандагай набша намагаар хоолохо ехэ дуратай юм. Эндэ түрүүтэ ангуудай долёохо 10 хужар дабһалагданхай,— гэжэ В. Н. Карнышев хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.

Жэргын заказник ехэ баян. Эндэ гүрөөһэн, буга, хандагайнуудһаа гадна хэрмэн, булган, шэлүүһэн, һолонго, бэлэхэй, бабгай, шоно, болон гахай гэхэ мэтэ ангуудые харжа болоно.

Тиихэдэ заказник соо хүдүү, һоир шубууд олоороо байрладаг. Һүүлэй жэлнүүдтэ эндэ хура шубуун үгы болоо. Юуб гэхэдэ, заказнигай хажууда Тааса гэжэ нютагта газар элдүүрилэгдэнэ. Ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд тарялангай хүрьһэндэ минеральна үтэгжүүлгэ ехээр оруулдаг. Харин хуранууд энэ үтэгжүүлгэһээ хоолхоходоо, үхэжэ эхилээ бшуу.

Заказнигай егерьнүүд болон гахайнуудта үбэлдөө эдихэ тарианай зүйлнүүдые табинаа. Энэ талаар гахайнуудта жэл бүри 40—50 центнер тарианай зүйлнүүд гаргашалагдана. Гадна шубуудта ехэ анхарал хандуулагдадаг. Тэдэндэ булуунууддаа ехээ сэбэрлэхын тула элһэн хайр эндэ тэндэ адхагдана. Тиихэдэ шубуудай эдеэгэ һайнаар болбосоруулхын тула жэжэхэн шулуунууд асаргадажа тараагдана. Гадна шубууд тусхайгаар хэгдэһэн клеткэнүүд соо өрөжэ үдэ һодоёо сэбэрлэнэ. Тэдэнэр зүб клеткэнүүд соогоо далаараа һэбижэ, бэеэ сэбэрлэдэг юм. Шубуудта баһал тарианай зүйлнүүд асаргадажа үгтэнэ.

Хэмжээнүүдые һаяын сагта абаагүй һаа, энэ заказник саарһан дээрээл үлэжэ магадгүй. Юуб гэхэдэ, Хурамхаанай химлесхоз заказник соохи мододой шүүһэ абажа эхилхэ юм. Тэрээнэйнь һүүлээр энэ леспромхоз модо бэлэдхэдэг болохо юм ха. Эндэхи байгаалида гар хүрөөгүй һаамнай һайн лэ һэн.

Г. РИНЧИНО,
манай корр.

П. Н. НИКОЛАЕВ

РСФСР-эй ба Буряадай АССР-эй габьяата артист, түхэйта пенсионер, 1944 онһоо КПСС-эй гэшүүн Николаев Петр Нагаслаевич 74-тэй болоод ябахадаа, 1986 оной ноябриин 9-дэ сагһаа урид гэнтэ наһа бараба.

П. Н. Николаев 1913 оной февралиин 20-до Эрхүүгэй областиин Алайрай районой Зоно гэжэ нютагта үгытэй тарялашанай бүлэдэ түрэһэн байгаа. 1930 ондо тэрэ Эрхүүдын искусствын техникумэй театральна отделенидэ һураха орон һэн. 1932 ондо тэрэ Ленинград хото ошожо, Ленинэй нэрэмжэтэ Невскэ машина бүтээлгын заводто слесарээр хүдэлөө. Тус заводһоо П. Н. Николаев Совет Армиин зэргэдэ албанда абтаһан байгаа. Албаа дүүргэһэнэй һүүлээр Буряад ороноо бусажа, хүгжэмтэ-драмын театрай артистаар хүдэлжэ эхилээ һэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическа театрай актёрноор таһалгаргүй хүдэлөө.

П. Н. Николаев ажалша бэрхэ, зоримгой, искусствэдэ бэеэ гүйсэд үгэнги байһаараа шалгардаг һэн. 1940 ондо Мо-

ШЭНЭ КИНО

УХААН БОДОЛДО ХУБИЛАЛТА ХЭХЭ ХҮШЭР ГҮ?

Сэхыень хэлэхэдэ, хүшэр лэ гэб даа. Тиихэдэ энэ хубилалтые хурдадхаха тухай асуудал үшөө табигдадаг гээшэ. Теэд эдэ бүгэдые яажа, экран дээрэһээ харуулхаб гэһэн асуудалаар СССР-эй кинематографистнуудай үнгэрһэн зун болоһон съезд дээрэ дэлгэрэнгы хөөрэлдөөн болоо гэжэ мэдэнэбди. Шэнээр һунгагдаһан Кинематографистнуудай холбооной правлениин нэгэдэхи секретарь суута кинорежиссер Элем Климов дэлгэрэнгы үгэ хэлэхэдээ, тиимэ хубилалта ба хурдадхалга тухай уран һайханай фильмүүд экран дээгүүр гаража эхилээ гэжэ тэмдэглээд, жэшээ болгон Алексей Германэй «Проверка на дорогах» гэһэн лентые дурдаа бэлэй. Эсэгынгээ—Юрий Германэй дайнай үеын зохёолнуудай үндэһөөр залуу режиссер Алексей Германэй табиһан энэ фильм арбаад жэлэй саана буулгагдаашье һаа, зарим хүтэлбэрилхы «түшаалтадай» һаа наанда таараагүй дээрэһээ «хоригдоһон» юм. Шэнэ сагай, шэнэ хараа бодолой илан мандаһан мүнөө үедэхи эрилтэдэ тэрэ фильм алишье талаараа тааража байгаа ха, юуб гэхэдэ, тэрэнэй гол герой Александр Лазарев гэгшын ухаан сэдьхэлдэ болоһон орёо хубилалтануудые авторнуудынь этигэмээр, гүнзэгыгөөр харуулжа шадаа бшуу. Улаан Армиин сержант ябаһан аад, плендэ абтаад, удаань немецүүдэй туһамарша болоод үзэһэн, һүүлэй һүүлдэ партизануудай зэргэдэ һайн дураараа жагсаһан хүнэй зан абари, үйлэ хэрэг, алхам бүхэниие урбуулан харуулха гэжэ мэдээжэ киноактер Владимир Заманский оролдоһон байна. Энэ фильм зарим тэды дутагдалнуудтайшье һаа, юрэнхы дээрэ үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн юм.

Эдэ үдэрнүүдтэ «Игры для детей школьного возраста» гэһэн уран һайханай шэнэ фильм республикымнай экранууд дээрэ гараба. Тус фильмые зүбшэн хэлсэлгын үдэшэ Улаан-Үдын «Эрдэм» кинотеатр соо боложо, тэрээндэ Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай студентнүүд эдэбхитэйгээр хабаадаа.

Теэд энэ фильм юугээрээ онсо тиимэ илгаатайб? Дээрэ дурсагдагша хубилалта болон хурдадхалгада ямар хабаатайб? Эдэ асуудалнуудай гараха хуулита ааб даа. Урдань огто «нюуса» гү, али «хорюултай» шахуу байһан ажабайдалай зарим онсо шэнжэнүүдые тобойсо харуулжа эхилһэн ушарнай энэ талаар хэгдэһэн түрүүшын алхам мүн. Үнэхөөрөөшье, үнэн юумые үнэн руунь харуулдаг, алдуу дутуугаа нюудаггүй байлгамнай обществымнай элүүр энхые гэршэлнэ бшуу. Тиимэһээ бүхы юумэ байһан соонь харуулаад, зүб зам заадаг, зүб тобшололдо үндэһэлдэг искусство гээшэмнай сэдьхэл хүдэлгэхэ, хүнэй хараа бодолдо сэхэ нүлөөлхэ аргатай байха болоно ха юм. Нүгөө талаһаа, ажабайдалай һайн талые зураглаад бусадыень баллажархидаг кино-зохёолнууд ямар аша туһатай байлтайб, обществымнай хүгжэлтэдэ нэмэри, түлхисэ болохо аал? Үгы.

Дээрэ дурсагдагша «Һургуулиин наһанай үхибүүдэй нааданууд» гэһэн фильмые Эстониин кинематографистнууд зохёон найруулаа гэжэ нэн түрүүлэн тэмдэглэлтэй. Режиссер Лайда Лайус, оператор Арво Ихо гэгшэдэй хамтын энэ хүдэлмэри ерээдүйн хүнэй хуби заяан тухай һанал зоболгоор эхинһээ һүүл хүрэтэрөө нэбтэрэнхэй. Үзэгдэл бүхэндэнь хүнэй сэдьхэл дайрама зүйлнүүд оруулагдажа, харагшадай халуун анхарал татана. Юрэл татана бэшэ, харин фильмын авторнуудтай хамта эдир үетэнэй мүнөөдэрэй алхамуудаар саашаа ямар хүнүүд болохоорнь миин һонирхохоһоо гадна, тэдэнэй сэдьхэлэй нимгэн утаһанай хүдэлсые өөһэдтөө хабаатай шахуугаар хадуун абанабди. Фильмын геройнуудай түлөө хүн бүхэн сэхэ харюусалгатай гэжэ саглашагүйгөөр ойлгонобди.

Тииһээ тиитэрээ фильмын геройнууд хэд гээшэб?

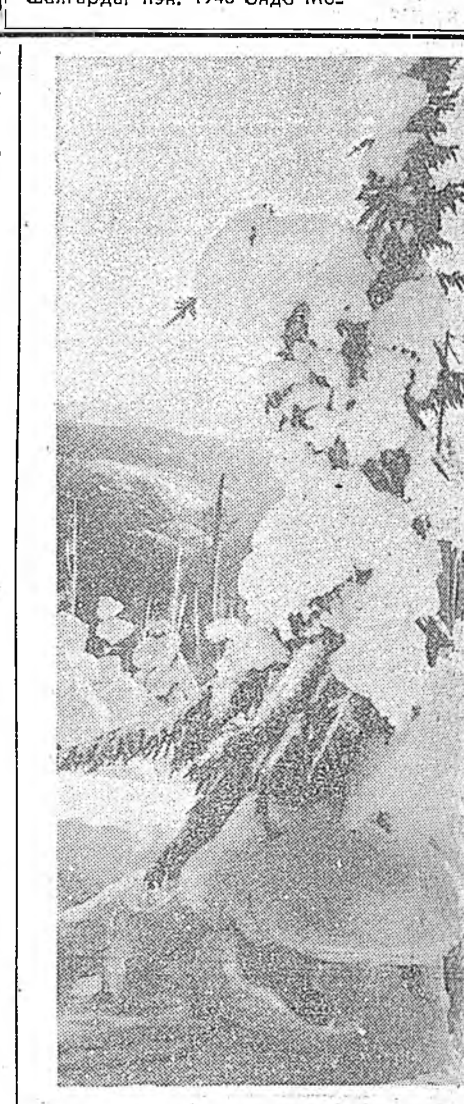
Юрын лэ нэгэ хүүгэдэй байшанда хүмүүжүүлэгдэжэ байһан үхибүүд. Ондоогоор хэлээ һаа, манай халаан, хорин нэгэдэхи зуун жэлдэ ажаһууха зонууд. Тиимэһээл эдэ эдиршүүлэй хуби заяанай манда ойлгосотоишье, дүтэшье байхань арсашагүй ааб даа. «Эрдэм» кинотеатрта болоһон зүбшэн хэлсэлгэдэ байһан нэгэ журналисттай хөөрэлдэхэдэм, ойлгосотой тодоор бүхы композицинь зохёогдонхой, үйлэ хэрэгүүдынь яншама зүбөөр харуулагданхай гэжэ тэмдэглээд, ажабайдалда эгээл иимэ юумэн болодог гэжэ дэмжээ гээ һэн. Үнэхөөрөө, тиимэ «айшахаар» юумэн фильм соо харуулагданагүй гээ һаа, арсаха хүн олдохогүй байха. Юуб гэхэдэ, һанаад үзөө һаа, иимэрхүү үйлэ хэрэгүүд юрын һургуулинуудта тохёолдогшо бэшэ гү?

Теэд фильм соо онсо тиимэ юун болоноб гэжэ һонирхоол даа. Нэн түрүүн, арба гара наһанай басагад хубсаһа угаадаг байра соогоо наншалдаа үүдхээд, шуһа нюһа адхатараа шаасалдажа, һүүлдэнь һалаха һандахагүйгөөр үһэеэ зулгаалсана, пишаганаса хашхаралдана. Хараха, шагнахадашье «зүрхэ алдама» сценэ энэ бэшэ гү? Үшөө тиихэдэ, нюсэгэн басага угаалай машина соо түлхижэ оруулаад, кнопкыень даражархиха юм. Үшөө нэгэ үзэгдэл дурдая. Бага халамгайгаар хүбүүнтэеэ уулзаха гэжэ ерэһэн эхые һанаад үзэе. Хүбүүниинь эшэһэндээ тэрэнээ нүхэдэйнгөө нюдэнһөө нюуха гэжэ оролдоно, урагша хойшонь татана-түлхинэ, һүүлэй һүүлдэ таалажархихадань, алдалан унашаха юм. Эдэ бүгэдые хараһан зарим нэгэ хүнүүд, илангаяа багшанар ба хүмүүжүүлэгшэд: «Иимэ юумэн үдэр бүри боложо байдаггүй»,—гэжэ һөөргэдэхэ ёһотой. Зүб даа, үдэр бүри боложо байдаггүй, зүбшөөнэбди, зүгөөр болодог лэ ха юм. Эндэ нюуха нөөхэ юумэн үгы.

«Һургуулиин наһанай үхибүүдэй нааданууд» гэжэ фильм харахадаа, Лайда Лайус, Арво Ихо гэгшэд нэгэл хүүгэдэй байшангай муу талые зорюута ухашалан, уудалан гаргажа, урбуулан ябталаа бэшэ, харин имагтал тон шухала социальна асуудалые гүн гүнзэгыгөөр, хүндэ ойлгосотойгоор, хүнэй ухаан бодолые, сэдьхэлые хүдэлгэхөөр зураглахын тула иимэ сценэнүүдые оруулаа, авторнуудай өөһэдынь сэдьхэл обществын ерээдүйн түлөө яншана гэжэ батаар этигэн ойлгонобди. Тиихэдэ энэ фильм соо наадахыень нэгэшье мэргэжэһэн артистые уряагүй байһан ушарынь баһал юрын удхатай. Юуб гэхэдэ, иигэжэ ажабайдал экран хоёрой хоорондо ямаршье илгаагүй ушар онсологдоно гээшэ бшуу. Юрын лэ хүүгэдэй байшангай хүмүүжэмэлнүүдые өөһэдынь наһанай юрын лэ эдир хүбүүд, басагад наадана. Муу бэшээр наадана гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Фильмын онсо өөрсэ шэглэлдэ, тэрэнэй хүмүүжүүлхы болон нүлөөлхы үүргэдэ хоёр ушар онсо удха шанартай байгаа гэжэ һанагдана. Тэрэ юуб гэхэдэ, режиссер Лайда Лайус —эхэ хүн, тэрэ мүртөө өөрөө багшаар хүдэлһэн намтартай. Харин Арво Ихо профессор А. В. Гальперинэй хүтэлбэри доро ВГИК-тэ операторай мэргэжэл шудалхаяа орохынгоо урда тээ өөрөө хүүгэдэй байшанда үдэһэн хүн юм. Дурсагдагша баримтанууд уран һайханай энэ шэнэ фильмын амжалтада тусхай үүргэтэй байгаа гэжэ һанагдана. Тобшолон хэлэхэдэ, ерээдүйн үетэниие хүмүүжүүлэгшэдэй онсо анхарал татаха тус фильм бүхы һургуули, илангаяа хүүгэдэй байшангуудта үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэхэ, тиигэжэ энэ хэрэгтэй холбоотой хүнүүдэй хүдэлмэридэ һайн нүлөөгөө үзүүлхэ бээ гэжэ бата найдагдана.

Энэ статьягайнгаа эхиндэ хубилалта ба хурдадхалга тухай асари томо асуудал дайраад, режиссер Александр Германэй «Проверка на дорогах» гэжэ фильмые дурдаа һэмди. Ушар юуб гэхэдэ, «Һургуулиин наһанай үхибүүдэй нааданууд» гэһэн фильм дурсагдагша А. Германэй лентэтэй хамта совет хүнүүдэй ухаан бодолдо, сэдьхэл зүрхэндэ шэнэ сагай нүлөөн доро боложо эхилһэн хубилалтануудые харуулха, тэрэнэй һайн нүлөөе уридшалан дэмжэхэ гэһэн түрүүшын һэдэлгэнүүд болоно гэжэ баталха дүүрэн үндэһэн манда бии. Саашадаашье иимэнүүд гүнзэгы удхатай, социальна хүгжэлтэдэмнай һайн нүлөө үзүүлхэ, совет хүнүүдэй сэдьхэлэй сэбэр эрмэлзэлые харуулһан уран һайханай фильмнүүдэй олоор буулгагдаха байһанда һэжэг түрэнэгүй. Юуб гэхэдэ, иимэ һайн хэрэгэй эхин тус фильм дээрэ табигдаба бшуу. Үргэлжэлынь амжалтатай байг, яахадааб гэхэдэ, хүнэй ухаанда, сэдьхэл бодолдо болодог хубилалта, тэрэниие хурдадхалга хадаа өөрөө орёо хэрэг ха юм. Харин тэрэ хубилалта болон хурдадхалгые харуулха гээшын хүшэр байһаниинь бүри арсашагүй.

А. ЖАМБАЛДОРЖИЕВ.

«Саһан дахаяа хэдэрхээр болоо...». И. АЛЬ...

УРМАШУУЛГАНЬ—АЯНШАЛГА

Тээгдын дунда болон Тохорюугтын найман жэлэй һургуулинуудай бүлэг һурагшад, хамта 30 хүн, намарайн гаа амаралтын үдэрнүүдтэ Кривой-Рог хотоор аяншалһанаа бусаба. Һурагшадта аяншалгын путевко Хүрбын совхоз барюулаа юм. Эдэнэр зулгы зунай үедэ ажалай ба амаралтын лагерьта һайнаар хүдэлжэ, иимэ урмашуулгада хүртэһэн байгаа. Һурагшад 5 үдэрэй туршада Кривой-Рог хотын түүхэтэ газарнуудтай танилсаа, элдэб һонирхолтой юумэнүүдые хараа. Багша В. Д. Жигжитова һурагшадтай хамта аяншалгада ябалсаа.

Ц-Х. ГОМБОДОРЖИЕВА,
хүдөө бэшэгшэ.

Хорины район.

ГАИ-гай экран

Һүүлэй хоёр долоон хоногой туршада республикын харгы замууд дээрэ машина, техникын ябахань аргагүй хүшэр хүндэ болоо. Шалтагааниинь гэхэдэ, ороһон саһан хайлахадаа, харгы ехээр мүльһэндэ хушагдаа ха юм. Тиимэһээ харгыгаар ябаһан жолоошод эдэ бүгэдые хододоо һанажа, болгоомжотойгоор ябахын тула оролдохо болоно. Үнгэрөөд байһан үе соо республикын харгы замууд дээрэ 25 гэнэ усал үзэгдөө. Эндэ долоон хүн наһа бараһан, 25 хүн гэмтэһэн байба.

Хяагтын районой «Пограничник» совхозой һаалишан Л. М. Бурлакова һогтуугаар харгы хүндэлэн үнгэржэ ябаһаар машинада дайруулжа, гэмтээ ха юм. Мүн Баргажанай районой аэропортын хүдэлмэрилэгшэ Б. А. Молокова баһал иимэл шалтагаанаар гэмтэжэ, больницада орохо баатай болоо. Улаан-Үдэ хотодо энэ үе соо дүрбэн хүн гэмтэһэн байна. Барилгын отрядай гэшүүн Раднаев Э. Х. хорюултай газараар харгын баруун захаар ябажа ябаһаар машинада дайруулшоо. Шэлэй заводой шалгагша В. Ц. Надмитова зогсожо байһан автобусай ара талаһаа гэнтэ харгы дээрэ гаража, харгын машинада дайруулһан байба. 17-дохи һургуулиин 5-дахи классай һурагша Сергей Кокорин тэмдэггүй газараар харгы хүндэлэн гүйжэ гарахадаа, машинада дайруулшоо. Иимэ баримтануудые дурдаха болоо һаа олон.

Эндэ ябагаар ябагшад өөһэдөө гэм зэмэтэй байһанаа мэдэрдэг, ойлгодог гээшэ гү гэһэн асуудал гарана. Юуб гэхэдэ, харгы хүндэлэн гарахадаа, мүн харгын машинын урдуур бү гүйлдэгты, харгын дүрим бү эбдэгты гэжэ хэды дахин газетэдэ бэшэһэн, радио болон телевидениин дамжуулгада хэлэһэн гээшэбибди. Хүдөө ажахын институдай студентнэр Ж. Базанханов, М. Санданов, лесотехникумэй һурагшад В. Мергенов, О. Шуговко, А. Кушнарев, технологическа институдай студент Б. Бажеев, ЛВРЗ-гэй гагнууршан Б. Семенов, болон бусад харгын дүрим эбдэһэн, яла түлэһэн байба.

Хоёр долоон хоногой туршада аяар 349 хүн харгын дүрим эбдэжэ, ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэдөөр хэһээгдээ. Эндэ далаад жолоошон һогтуугаар машина жолоодожо ябаһан байха юм. Эдэнэрэй олонхидынь машина жолоодохо эрхээ хаһагдаа, зариманиинь яла түлөө. Тиихэдэ гүрэнэй машина өөрынгөө хэрэгээр унажа ябаһан түлөөлэгшэд олон байба.

В. ПОЛУЯНОВ,
ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэ.

ЭДИРШҮҮЛЭЙ ХҮДЭРЖЭДЭГ ҺУРГУУЛИ

«Динамо» бүлгэмэй Буряадай республиканска соведэй дэргэдэ хүүгэдэй спортын һургуулиин нээгдэһэнһээ хойшо тэбхэр арбан жэл гүйсэбэ. Энэ һургуули һур харбалгын болон дүрэ буляалдалгын барилдаанай отделенинүүдтэй юм. Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ, классическа болон дүрэ буляалдалгын барилдаагаар СССР-эй спортын мастер Нима Сосорович Ивахинов тэрэнэй директорээр томилогдоо һэн.

Н. С. Ивахинов түрүүшын үдэрһөө ажалдаа үнэн шударгыгаар, оролдосотойгоор хандажа, залуу мэргэжэлтэдые шэлэжэ олоһон байгаа. Аха дүүнэр Цынгунжаб болон Цыренжаб Будаевууд, Евгений Попов—һур харбалгаар, Ленинград хотодохи Лесгафтын нэрэмжэтэ физическэ культурын институдай аспирантура һаяхан дүүргэһэн Валерий Дашинорбоев, Виктор Ивахинов барилдаагаар тренернүүд болобо.

Түнхэнэй, Хурамхаанай, Захааминай районуудай хүүгэдэй спортын һургуулинуудтай харилсаа холбоо тогтоохо тухай договорнууд баталагдаа һэн. Мүрысөөнүүд ходо ходо эмхидхэгдэжэ, уданшьегүй яһала бэлигтэй бэрхэ спортсменүүд шалгаржа гараһан байгаа. Тренернүүд ондоо тээһээ мэргэжэл шадабаритай, арга дүрэтэй спортсменүүдые урибагүй. Спортын үндэр үрэ дүнгүүдые дары түргөөр түйлахые һургуулиин хүтэлбэрилэгшэд яараагүй һэн. Тиимэһээ тренернүүд эдир хүбүүд, басагадтай эршэмтэйгээр хүдэлһэн юм.

Уданшьегүй дүрэ буляалдалгын барилдаагаар эдиршүүлэй дунда үнгэргэгдэһэн мүрысөөнүүдтэ Эдик Ивахинов, Буянта Дашибальжиров аха дүүнэр Володя болон Леня Актиновууд шалгарһан байгаа. Хойшодоо В. Шестаков, А. Бардаханов, В. Дегтярев, А. Будаев мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлжэ, «Динамо» бүлгэмэй Россин болон Түбэй соведүүдэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүдтэ яһала һайнаар хабаадаһан юм. Мүнөө тэдэнэр эрэшүүлэй дунда республикынгаа суглуулагдамал командын бүридэлдэ ороно.

Гэбэшье Николай Иванов онсо шалгарба. Тэрэ эдиршүүлэй дундаһаа СССР-эй гурба дахин чемпион, залуушуул соохоо Европын болон дэлхэйн чемпион болоһон намтартай. Хараха маягта, бусадһаа онсо ондоо бэшэ эдир хүбүүнэй өөрын арга дүрэтэй, бар хүсэтэй байһые дүршэл ехэтэй тренер Н. С. Ивахинов абаһаар лэ ойлгожо, удаан саг соо оролдосотой нэтэрүүгээр, тусхай түсэбэй ёһоор һорилго бэлэдхэл хэдэг байгаа. Хэдэн зуугаад хүбүүд соохоо эгээл бэлигтэй бэрхыень шэлэжэ олохо гээшэ бэлэхэн хэрэг бэшэ. Үнгэрһэн үе соо хэдэн зуугаад хүбүүд спортын һургуулида һуража, хүсэ шадалаа нэмээһэн, этигэл найдалаа батадхаһан байха юм.

СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргэхэ гээшэ мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлгын эгээл шухала эрхэ нүхэсэлнүүдэй нэгэниинь болоно. Энэ үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэхын тула удаан саг соо үрэ түгэсөөр һорилго бэлэдхэл хэхэ, хүсэл эрмэлзэлтэй байха, олон тоото мүрысөөнүүдтэ хабаадаха хэрэгтэй. Гараха түрэхэһөө бэлигтэй бэрхэ атледүүд шалгардаг.

Мүнөөдэрэй байдалаар «Динамо» бүлгэмдэ дүрэ буляалдалгын барилдаагаар СССР-эй спортын 20 гаран мастер, уласхоорондын классай спортын 1 мастер бэлдэгдээд байна.

— Манай спортын һургуулиин тренернүүд шефтээ абаһан һургуулинуудтаяа нягта холбоо барисаа тогтоожо, бэлигтэй бэрхэ, онсо арга дүрэтэй, бар хүсэтэй, хүсэл эрмэлзэлтэй хүбүүдые шэлэжэ олохын тула үсэд нэтэрүү ажал ябуулдаг юм,—гэжэ «Динамо» бүлгэмэй Буряадай республиканска соведэй спортын инспектор В. А. Вострецов хөөрэнэ. —Гадна тренернүүднай хүдөөгэй мэргэжэлтэдтэ ехэ туһа хүргэдэг. Һаяхан бидэ дүрэ буляалдалгын барилдаагаар хүдөөдэ үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ хабаадалсаа һэмди. Тиихэдээ тренернүүд болон мэргэжэлтэдтэ зорюулагдаһан семинар үнгэргөөбди.

Зундаа һургуулимнай хүбүүд бэе махабадаа хатуужуулхаһаа гадна, Түнхэнэй районой «Мир» колхоздо ошожо, ажахын ажалшадта үбһэ бэлдэхэдэнь, барилга хэхэдэнь туһалдаг байна. Энэ жэлдэ хүбүүднай малай байрануудые бариһан, мянган центнер эрхим шанартай үбһэ бэлдэһэн байха юм. Тиигэжэ тэдэнэр Эдеэ хоолой программые шиидхэлгэдэ шадаха зэргээрээ туһаламжа үзүүлнэ.

РСФСР-эй габьяата тренер Н. С. Ивахинов, республиканска 1-дэхи интернат һургуулиин бааза дээрэ залуу тренернүүд В. С. Ивахинов, Ж. Б. Базаров илангаяа аша үрэ ехэтэйгээр ажаллана. Спортын һургуулиин директор Д. Д. Сыренов, тэрэнэй завуч Э. В. Ивахинов тренернүүдэй ажал ябуулгада ехэ туһа хүргэдэг юм.

«Динамо» бүлгэмэй Россин соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн һаяхан Хойто-Осетиин ниислэл—Орджоникидзе хотодо боложо, манай динамынхид гурбадахи һуури эзэлбэ. Энэ талаар тренернүүдэй алдар габьяа ехэ.

Спортын мастер Владимир Актинов илангаяа һайнаар барилдаа. Мүрысөөнэй үедэ тэрэ нэгэшье балл алдангүй, бүхы уулзалгануудтаа илалта түйлэбэ. Спортын мастерта кандидат Аркадий Будаев барилдаанай хибэс дээрэ уулза-

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. Эмхитэй байлга ба журам» — түрүү бэшэг. «СЭВ-эй гэшүүн—социалис оронуудай аха дүү партинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга»— ТАСС-ай материал. Үсэгэлдэр. «Дүй дүршэлөө андалдахаяа» — Е. Андреевэй тэмдэглэл. «Ниитын суглаан — Б. Цыреновэй тэмдэглэл. Газетэдэ харюусана.

Хоёрдохи хуудаһанда. Түрүү дүй дүршэл — бүгэдын баялиг «Эрхим шанарай түлөө тэмсэн» — В. Власовэй статья. Профсоюзай ажабайдал: тоосоон ба һунгалта. «Профкомуудай хүдэлхын тула» — Л. Неретинагай статья. Бэшэгүүдэй шэнжэлэл. «Сантехнигүүд, хаанабта?» — Г. Алексеевагай статья. БАМ: хүн зон ба үйлэ хэрэгүүд. «Һайхан жэшээ» —А. Козенкын тэмдэглэл.

Гурбадахи хуудаһанда, «Музей туһаламжа эринэ»—Г. Дамбаевай статья. «Уран зохёолой һайндэр» — Т. Чистяковагай статья. ТАСС-ай корреспондентнүүдэй хилын саанаһаа эльгээһэн мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Бидэ эб найрамдалай сэрэгшэдбди»—В. Изгаршевай репортаж. «Таксимогой шэнэ түлөөлэгшэ» — Е. Багачевой тэмдэглэл.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Время. 9.45 «Михайло Ломоносов». 2-дохи сери. 10.55 — Ан амитадай айлмагта. 11.55 — Шэнэ һонин. (12.00 хүрэтэр). 15.30 — Шэнэ һонин. 15.50 — Баримтата фильмүүд. 16.30 — Концерт. 17.10 — Бултанда зорюулагдаһан стадион. 17.40 — КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, Социалис Ажалай Герой, СССР-эй Верховно Соведэй депутат, Минскын автозаводой тумэршэ дархан Е. А. Шулягтай һурагшад уулзаха. 18.25 — Евгений Жарковскиин дуунууд. 19.00 — Архидалгын хорон тухай дамжуулга. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». **Улаан-Үдэ.** 20.00 — «Ералаш». 20.10 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа. 20.35 — Багахан концерт. 20.45 — «Михайло Ломоносов». 2-дохи сери. 22.00 —Время. 22.35 — «Ехэшүүлдэ шалгалта». 23.35 — Духовой оркестр наадаха. 23.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 24.00 — «Дэлхэй ба залуушуул».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва 9.00 —Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9,35, 10.35 — Географи. 7-дохи класс. 10.05, 14.25 — Немец хэлэн. 11.05—Баримтата фильм. 11,35, 12.35 — Түүхэ. 9-дэхи класс. 12.05 — «Суббото — түрэлхидэй үдэр». 13.05 — «Ехэшүүлдэ шалгалта». 14.45 — Зоологи. 7-дохи класс. 15.10 — Н. В. Гоголь. «Ревизор». 15.55—Баримтата фильм. 17.00 — Концерт. 17.25 — Шэнэ һонин. **Улаан-Үдэ.** 17.30 — Баримтата фильм. 18.25 — «Халаан» (буряадаар). 18.55 —«Түрэл дайда». 19.25—«Бидэ — интернационалистнүүдбди». **Москва.** 20.00 — «Эрдэм ухаан ба ажабайдал». **Улаан-Үдэ.** 20:35 — Соносхолнууд. 20.45—Мультфильм. **Москва.** 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!». 21.20 — Баримтата фильм. 21.30 — «Манай гэр». 22.00 — Время. 22.35 — «Ранняя ржавчина» — уран һайханай фильм.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: индекс 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76; отделы: партийной жизни — 2-60-91, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-34-05, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, Собственные корреспонденты: п. Баргузин — 91-1-44, г. Закаменск — 34-33, п. Кырен — 91-7-18, Северобайкальск — 35-73 п. Хоринск — 55-6-99.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли. г. Улан-Удэ, ул. Ленина, Индекс 04836 Н-01343. Заказ № 260.